

12
2024

LITURGIJSKO-PASTORALNI LIST
ŽIVO VIRELO

Hrvatski institut za liturgijski pastoral pri Hrvatskoj biskupskoj konferenciji • GOD. XLI • CIJENA: 2 €

Magnificat aīa
mea dñm

SLAVLJENJE SLUŽBE ČASOVA
od 1. prosinca do 24. prosinca 2024.

Braća Limbourg,
Pohod Blažene Djevice Marije
(Časoslov vojvode od Berryja),
1413. – 1416.

LITURGIJSKO - PASTORALNI LIST

Živo vrelo

God. XLI. (2024.)
Liturgijsko-pastoralni list
za promicanje liturgijske obnove

Glavni i odgovorni urednik:
Mario Kopjar

Uredničko vijeće:
Mario Kopjar, Zvonko Pažin,
Ivica Raguž, Milan Dančuo,
Ivan Bingula

Predsjednik uredničkog vijeća:
mons. Zdenko Križić

Uredništvo:
Mario Kopjar, Vječna Tadić Stepinac

Grafička priprema:
Siniša Kolar, HILP

Izdavač i nakladnik:
Hrvatski institut za liturgijski pastoral
pri Hrvatskoj biskupskoj konferenciji
Ksaverska cesta 12a
10000 ZAGREB

Telefon: 01 5635 050
e-mail: hilp@hilp.hr
www.hilp.hr

Tisak:
Denona d.o.o., Zagreb

UREDNIKOVA RIJEČ

Liturgija časova. Izvor zajedništva 1

NAŠA TEMA: SLAVLJENJE SLUŽBE ČASOVA

Ivica Raguž: »Što koristiti?«
Razmatranje o Božanskom časoslovu 2

Zvonko Pažin: Služba časova pod misom 8

Milan Dančuo: Zajedničarska dimenzija liturgije časova 14

OTAJSTVO I ZBILJA

Biblijsko-teološka razmišljanja:
I. Jurić, A. Maly, D. Patafta, A. Vučković, H. Zovko

Prva nedjelja došašća 20

Druga nedjelja došašća 24

Bezgrješno začće Bl. Djevice Marije 28

Treća nedjelja došašća 32

Četvrta nedjelja došašća 36

U DUHU I ISTINI

Branimir Novokmet: Bože, obnovi nas 40

Liturgija časova. Izvor zajedništva

Ulazimo u prostor nove liturgijske godine. Povratak u staru nije moguć, ali ostaje osjećaj topline kao trajni podsjetnik da smo jedno tijelo u Kristu, pozvani širiti ljubav, podržavati jedni druge u trenutcima radosti, tuge, nade i pokajanja te rasti zajedno u vjeri i milosti. Ta toplina može se osjetiti i širiti samo tamo gdje ima ljubavi. Liturgijsko slavlje časova nezamislivo je bez topline koja izvire iz bezuvjetne Božje ljubavi. Bez nje, naša srca bi ostala zatvorena, a sve izgovoreno postalo bi hladna formalnost, prazna struktura koja ne dopire do srca.

Ljubav je ono što ispunjava prostor toplinom, a kada istinski sudjelujemo u slavlju, dopuštamo da nas ta ljubav dotakne, preobrazi i učini nositeljima te iste ljubavi. U tome prepoznajemo ono što nazivamo ljepotom, no to nije površna ljepota o kojoj govorimo kada želimo opisati iskustvo liturgijskog slavlja. Naime, nerijetko slušamo kako je liturgijsko slavlje bilo lijepo!

Ljepota nije samo ono što vanjština stavlja pred nas, niti je samo izraz kojim želimo ukratko opisati ono što nam se utisnulo kroz uši i zjenice oka u našu svijest i poimanje o nečemu što nam se sviđa, neizmjereno nam odgovara te nas čini opuštenima i zadovoljnim. Ljepota nadilazi samu pojavnost i prelazi granice površnog doživljaja. Ona nije samo ono što nam vanjski svijet stavlja pred oči, niti je ograničena na ugodnu sliku. Prava ljepota prodire dublje, oblikuje naše misli i budi osjećaje. Obuhvaća sve što ostavlja trajan trag u nama, ono što nas povezuje s unutarnjim vrijednostima i vječnim istinama.

Takva ljepota osjeća se kroz toplinu zajedništva, posebice u liturgiji časova, u kojoj Crkva, vršeći svoju svećeničku službu izričući hvalu Gospodinu, združenim srcima moli za spas čitavoga svijeta. Kroz svaku izgovorenu riječ, svaki pjevani psalam i molitve, koje prožimaju svaki trenutak dana, ljepota Boga postaje prisutna u svijetu. Tako, ljepota nije samo osjećaj ili prizor, već poziv na zajedničko slavljenje, molitvu i ljubav prema Bogu i bližnjima. Takva ljepota oblikuje naše živote i cijelu Crkvu, čineći ju izvorom nade i prostorom Božje ljubavi za svijet.

Urednik

»Što koristi?«

Razmatranje o Božanskom časoslovu

IVICA RAGUŽ

*Znatiželja je bolesno
traganje za istinom,
ukoliko svoje dragocjeno
vrijeme koristimo da
nešto saznamo bez ikakve
svrhe i bez ikakve koristi
za naš duhovni, ali i
za svakodnevni život.
Tako nas znatiželja, uz
tjelesno uživanje, uvlači
u cijelosti u ovaj svijet.*

Ad intima

1. U godinama smo sv. Franje Asiškoga pa na početku ovoga kratkog promišljanja o molitvi Božanskoga časoslova ne mogu ne podijeliti s vama jednu divnu misao koju nam donosi Toma Čelanski: »Čovjek Božji Franjo, tijelom daleko od Gospodina, borio se za to da bi mu duh bio u nebu... Dok je srcem upijao mudrost, cjelokupno je vrijeme pretvarao u svetu dokolicu kako se ne bi dogodilo da nazaduje, ako ne napreduje. Ako bi svjetovnjaci navaljivali na njega svojim posjetima, ili bi ga obuzimali kakvi drugi poslovi, radije bi ih prekidao nego dovršavao te se vraćao u svoju nutrinu (*ad intima*). Svijet mu nije prijaio budući da je kušao nebesku ugodnost... Kad bi ga iznenada u javnosti zahvatila milost, kada bi ga pohodio Gospodin, kako ne bi bio izvan čelije, od plašta bi načinio čelijicu (*de mantello cellulam faciebat*). A ako bi kada i bio bez plašta, kako se ne bi ,skrivena mana' javno očitovala, lice bi prekrio rukavom... Sve vanjsko umio je svratiti u nutrinu da tada svoj duh od svega izvanjskoga odvrati i da ga usmjeri prema gore. Tako je sve unutarnje gledanje i osjećanje usmjeravao na ono što je od Gospodina molio. Nije se samo činilo da on svim svojim bićem moli nego se sav pretvarao u molitvu (*totus non tam orans quam oratio factus*).« (II., 94.-95.) Nakon ovih misli poželimo zastati i zapravo više ništa ne napisati jer je u njima sve rečeno i o molitvi, i o molitvi Božanskoga časoslova. Nešto ćemo ipak reći kako bi se misli o molitvenom Franji utkale u nas, da budemo barem malo gorljiviji u molitvi, osobito u molitvi Božanskoga časoslova, ako se već ne možemo »posve pretvoriti u molitvu«.

2. Dvije su goleme napasti za svakoga vjernika te zbog njih on biva okovan i bačen u duhovnu tamnicu: tjelesno uživanje

i znatiželja. O prvom se mnogo govori, a o drugom odveć premalo. Znatiželja je bolesno traganje za istinom, ukoliko svoje dragocjeno vrijeme koristimo da nešto saznamo bez ikakve svrhe i bez ikakve koristi za naš duhovni, ali i za svakodnevni život. Tako nas znatiželja, uz tjelesno uživanje, uvlači u cijelosti u ovaj svijet. Satima i satima beskonačno gledamo slike, video uratke, poruke, događanja, vijesti, a zapravo smo u stvarnosti duhovno u tamnici, zatvoreni i odvojeni ne samo od Boga, nego i od sebe samih! Zašto od sebe samih? Zato što smo znatiželjom neprestano izvan sebe, izvan svoje intime. Bivamo otuđeni i od Boga i od sebe samih. Ništa ti ne vrijedi što si se oslobodio sklonosti uživanju, ako se nisi oslobodio tako shvaćene znatiželje, jer si zbog nje u cijelosti uvučen u ovaj svijet, u vrijeme ovoga svijeta, otuđen od nebeskoga, od Boga, ali i od samoga sebe. Tko moli, ulazi u božansko vrijeme, prekida s tjelesnim uživanjem, a nadasve sa znatiželjom, s jednim od najvećih zala našega vremena. Sv. Franjo Asiški poučava nas da molitva zahtijeva zaista veliku borbu protiv nas samih, protiv tjelesnoga uživanja i znatiželje. Gotovo bih rekao da zahtijeva neku vrstu mučeništva jer se zaista osjećamo kao u tamnici znatiželje, postali smo neka vrsta znatiželjnih robota koji su prisiljeni satima i satima provoditi vrijeme u ispraznom traganju za ispraznim znanjem. Zato je molitva mučeništvo, razapinjanje duha i tijela, borba shvaćena kao prekid, odustajanje od znatiželje.

Ona je dvostruki prekid: prekid ispraznoga traganja za ispraznim znanjem ovoga svijeta protiv znatiželje, ali ona je prekid i od korisnoga znanja ovoga svijeta protiv znanja ovoga svijeta. Jer i korisno znanje ovoga svijeta u usporedbi s nebeskim znanjem,

Guido Reni,
Sveti Franjo Asiški u molitvi, 1631.

Ne samo da smo zbog znatiželje uvučeni u ovaj svijet nego smo, zbog nedostatka molitve, uvučeni u ovaj svijet i samim poslovima. Postali smo aktivisti, robovi posla, nesposobni prekinuti posao, čak ga ostaviti i nedovršenim. Toliko smo postali bijedni aktivisti te zaboravljamo da će smrt uskoro sve naše poslove ostaviti nedovršenima. Zato je molitva prekid i poslova, odluka da se i poslovi ostave nedovršenima kako duša ne bi ostala »nedovršena«.

znanjem koje primamo vjerom u Isusa Krista, jest jedna velika ispraznost nad ispraznošću. Dakle, molitva je prije svega borba protiv znatiželje, u konačnici borba za Boga, ali i za sebe samoga, jer molitvom dolaziš k sebi, ulaziš u svoju intimu (*ad intima*).

De mantello

3. Vjernik je građanin dvostrukoga vremena, on živi tako reći istodobno u dvostrukoj vremenskoj zoni. Njegova je istinska vremenska zona nebesko vrijeme, premda je na putu kroz ovo, zemaljsko vrijeme. U zemaljskom se vremenu ne nastanjuje, nego u tom vremenu samo putuje. Vjernik već sada u vjeri, a osobito u molitvi, ulazi u nebesko vrijeme, u vrijeme vječnosti. Kakvo je to vrijeme vječnosti? To je vrijeme ljubavi, ljubavi prema Isusu Kristu, ljubavi prema Trojedinom Bogu i svetcima. U tom vremenu čovjek je kod Boga, a tako i kod sebe. Zato se u svakoj molitvi događa preobrazba vremena u nebesko vrijeme ili, kako smo čuli kod Čelanskoga, Franjo je »cjelokupno vrijeme pretvarao u svetu dokolicu«. Nije dopuštao da ovozemaljsko vrijeme, poslovi, dobivaju prevagu, nego je odmah, čim je mogao, odlazio *ad intima*, u svoju nutrinu. Zgodno o tome piše Čelanski kada navodi da je znao navlačiti preko sebe plašt. Ta gesta krije u sebi moćnu poruku. Moliš li, ti odmah navlačiš plašt preko očiju svoje duše, povlačiš se iz znatiželje, svijetlo blještavilo ovoga svijeta tako reći pretvaraš u mrak, kako bi mogao što bolje vidjeti božansko svjetlo, ući u božansko vrijeme. Ili pak, drukčije rečeno, kao što u amfiteatru ne možeš dobro gledati pozornicu, ako ti u oči udara sunce, ako se ne povučesh u sjenu, tako i kao vjernik ne možeš dobro gledati spektakl božanske ljubavi, nebeskoga života, ako se ne skloniš od blještavila ovoga svijeta (znatiželje) u sjenu molitve. Važno je dakle ovo što Čelanski piše o sv. Franji. Znao je ostavljati posao i nedovršenim, »radije bi ga prekidao nego dovršavao te se vraćao u nutrinu«. Kako je to samo aktualna misao! Ne samo da smo zbog znatiželje uvučeni u ovaj svijet nego smo, zbog nedostatka molitve, uvučeni u ovaj svijet i samim poslovima. Postali smo aktivisti, robovi posla, nesposobni prekinuti posao, čak ga ostaviti i nedovršenim. Toliko smo postali bijedni aktivisti te zaboravljamo da će smrt uskoro sve naše poslove ostaviti nedovršenima. Zato je molitva prekid i poslova, odluka da se i poslovi ostave nedovršenima kako duša ne bi ostala »nedovršena«. Jer, »što koristi čovjeku da zadobije sav svijet, a dušu izgubi«. To je druga velika spoznaja: moli onaj u čijim ušima duha neprestance odzvanja pitanje: »Što koristi?« Molitva je zato ulazak u nebesko vrijeme, u vrijeme ljubavi Trojedinoga Boga. Bog je zato i postao čovjekom da čovjeku podari nebesko vrijeme, da čovjek prestane biti otuđen i od Boga i od sebe, da se vrati Bogu, a time i sebi.

4. To je razlog zašto Pavao poziva vjernike da neprestano mole (1Sol 5,17), tj. da se trude neprestano biti u tom nebeskom

vremenu, u vremenu božanske ljubavi. Neprestano moli onaj tko u svakom poslu misli na Boga, tko traži od njega pomoć, tko mu u svakom poslu neprestano zahvaljuje te mu se svojim poslom nastoji svidjeti. Na taj način ovozemaljsko vrijeme postaje molitveno vrijeme, tj. nebesko vrijeme. Ili, riječima Tome Čelanskoga, tako vjernik preobražava i ovo grubo zemaljsko vrijeme u »svetu dokolicu«, u nebesko vrijeme, u nježno vrijeme ljubavi Trojedinoga Boga. Budući da to nije lako, jer nas uživanje, znatiželja i poslovi ovoga svijeta lako otuđuju od Boga, od nas samih i od bližnjih, potrebno je boriti se za nebesko vrijeme. Čuli smo Čelanskoga kako kaže da se i sam sv. Franjo morao boriti da mu »duh bude u nebu«. Zato je Crkva ustanovila, unutar ovog zemaljskoga vremena, neku vrstu odmorišta ili vježbališta za nas, vjernike, koji smo ratnici nebeskoga vremena, kako bi se u tim odmorištima ili vježbalištima okrijepili, ali i uvježbavali da što više živimo u nebeskoj vremenskoj zoni, odnosno da ovozemaljsko vrijeme pretvaramo u nebesko vrijeme: jednom riječju, da nam se obnovi žudnja za Bogom i da oživimo u sebi pitanje: »Što koristi?« I tako nastaje molitva Božanskoga časoslova koja poziva vjernika da barem nakratko prekine ovozemaljsko vrijeme, da uđe u sveto vrijeme, tj. *ad intima*, u svoju intimu, da dođe k sebi, da ne izgubi sebe i da u sebi ode iznad sebe k Bogu.

Fenestris apertis

5. Tako s Jutarnjim hvalama treba započeti dan, a to znači da se dan započinje mišlju na nebesko vrijeme. Molitva Jutarnjih hvala znači da čovjekova prva kretnja i tijela i duha treba biti misao na Boga, odnosno osmijeh na licu zbog misli na Boga, mišlju da smo već sada vjerom u nebeskom vremenu. Sveto je vrijeme osobito molitva Trećega časa, tj. u 9 sati. Ako već ne može zbog posla, vjernik si treba barem kratkom mišlju navući duhovni plašt, nakratko se povući *ad intima* k Bogu te ući u sjenu spram blještavila ovoga svijeta. I pritom, u molitvi Trećega časa, misliti na to da nas je Bog stvorio i otkupio te u tim trenucima, ako išta drugo, barem bljesnuti kratkom zahvalnošću Gospodinu na tim čudesnim darovima. A možda i kratko zavapiti, ako već ne možemo moliti zbog posla psalme, »čisto srce stvori mi, Bože«, ili pokoji zaziv iz himna Duhu Svetomu. Šesti čas još je svetiji, a to je podne. Opet vjernik treba barem nakratko bljesnuti, ali ovaj put bljesnuti iznutra kajanjem, duhovnim plačem, sjećajući se Kristove muke na križu. Podne je osobito sveto vrijeme, kojim se preobražava

Giovanni Battista Tiepolo,
Abraham i trojica anđela, 1732.

Prije spavanja vjernik zamahne dušu molitvom Povečerja. To je molitva u kojoj se mirno priprema za smrt, jer je san uvijek neko iskustvo smrti. Svoju dušu čisti od grješne prašine koja mu se proteklim danom nakupila na duši, kaje se za svoje grijehe, oslobađa se osobito srdžbe prema svim ljudima te zamahnuto izručuje svoj duh Gospodinu.

ovozemaljsko vrijeme, jer je u tom vremenu Abraham primio trojicu anđela, dakle, samoga Boga, a Petar imao božansko viđenje. Dakle, u vrevi poslova ili u napasti znatiželje, vjernik navlači barem iznutra nakratko duhovni plašt preko ovoga svijeta i bljesne molitvom. To isto čini i molitvom Devetoga časa, tj. u tri sata poslijepodne. To bi trebalo biti vrijeme kada bi u vjerniku trebalo bljesnuti veliko divljenje spram lude Božje ljubavi prema čovjeku, jer je zbog nje odlučio otići u smrt, ispustiti svoj dah radi grješna čovjeka. Ostati bez daha treba u tim trenutcima pred neizrecivom poniznošću Isusa Krista.

6. U molitvi pak Večernjih hvala vjernik pretvara svoju dušu u neku vrstu kadionice. Kao što je kadionica zatvorena, tako se i vjernik u predvečerje dana zatvara. I kao što se u kadionici nalazi žar i tamjan, tako u molitvi vjernik budi gorljivu ljubav prema Gospodinu. Ali ako se kadionicom ne maše, žar će se ugasiti i miris se tamjana ne će osjetiti. Zato svakom molitvom, a osobito Večernjim hvalama, duša, poput kadionice (to je razlog zašto između ostaloga volim kadionicu u liturgiji), zamahuje samu sebe prema Gospodinu: snažnim kretnjama vapaja, zahvalnosti, pohvale, klicanja, zamahuje samu sebe te se tako uzdiže prema Bogu. Na molitvu tako vjernik dolazi uvijek s gorljivom željom da se zamahne od zemaljskoga prema nebeskom, od zemaljskoga vremena prema nebeskom vremenu. Prije spavanja vjernik zamahne dušu molitvom Povečerja. To je molitva u kojoj se mirno priprema za smrt, jer je san uvijek neko iskustvo smrti. Svoju dušu čisti od grješne prašine koja mu se proteklim danom nakupila na duši, kaje se za svoje grijehe, oslobađa se osobito srdžbe prema svim ljudima te zamahnuto izručuje svoj duh Gospodinu. Iz ljubavi prema Gospodinu vjernik će rado provesti i noć u bdijenju, jer se tada primaju posebne milosti. Noću prestaje blještavilo ovoga svijeta, svijet tako reći postaje noću intiman, kao da nas izbacuje iz sebe samoga k nekomu novomu vremenu, vremenu nebeskomu, vremenu intimne, božanskoj ljubavi. Ako već ne želite bdjeti slobodno, iskoristite nesanicu i noć pretvorite u dan, u dan božanskoga vremena. A ako već morate i raditi, u ponoć se sjetite Pavla i Sile (*Dj 16,25*) te barem, ako drukčije ne možete, iznutra u svojoj intimi pjevajte hvale Bogu.

7. Teško je moliti, još je teže moliti u ovim svetim časovima preko dana, a najteže je moliti Božanski časoslov u tim svetim časovima. Sve nas nagoni, a osobito uživanje i znatiželja te pohlepa za bogatstvom (zato smo svi »izgoreni« poslom, aktivizam: radi, radi, grabi, grabi). I Toma Čelanski navodi kako je i samoga sv. Franju običan pogled na neku posudu odvratio od molitve, odnosno, kako to lijepo piše isti životopisac, bio mu je »isprekidan glas srca za Božje uši« zbog rastresenosti te je kazao: »O tričava li djela koje me je toliko svladalo da je na sebe svratilo moje srce...‘ Kad je to rekao, zgrabio je posudu i u vatri ju rastalio.« (II., 97) No,

kako se Božje kraljevstvo ‘silom probija’ (Mt 11,12), potrebno je silu nanositi da se bude molitvena osoba, da se molitvom pretvara cijelo ovo vrijeme u božansko vrijeme, da ‘stanemo’, da se odmaknemo od svijeta i od sebe, da ‘stanemo’ i zamahnemo dušu prema Bogu. Opet nam je uzor toga ‘svetoga nasilja’ prema sebi sv. Franjo: »Kad je svijetom išao pješice, uvijek bi stao kad je trebalo moliti koji čas... Kad se tako jednoga dana vraćao iz Rima, a neprestano je padala kiša, sjahao je s konja da izmoli čas. Kako je dugo stajao, pokisao je kao miš. Jednom je zgodom rekao: »Ako tijelo u miru jede svoju hranu, koja će s njim postati hranom crvima, s kakvim se tek onda mirom i spokojem mora hraniti duša kojoj je hrana njezin Bog.« (II., 96) A to znači da cijelo ovozemaljsko vrijeme, koliko je to moguće nama smrtnicima, treba postati božansko vrijeme, preobraženo u vrijeme ljubavi prema Bogu i prema bližnjemu, u kojem je čovjek istodobno kod Boga i kod sebe, a tako i kod svojega bližnjega. Molitva na taj način čovjeka pretvara zaista u ‘drugog čovjeka’ (II., 99), kako Čelanski opisuje Franju nakon molitve.

8. Nažalost, u ovom razmatranju nismo se mogli dotaknuti jedne važne teme za molitvu Božanskoga časoslova, a to su psalmi. To ćemo ostaviti za neku drugu prigodu. No, samo jedan poticaj za kraj. Čitamo u proroka Daniela da je molio kod otvorenoga prozora (*fenestris apertis*, Dn 6,11). Gesta je jako važna jer naznačuje otvorenost prozora duše prema Gospodinu. Stoga, gdje god i kad god možete, a da nitko ne zna za razlog, otvorite prozor u svete časove, barem nakratko, da bljesnete molitvom. Pokrijte dušu molitvenim plaštem i zamahnite ju prema Gospodinu, da postanete ‘drugi čovjek’, čovjek preobražen nebeskim vremenom, a to je vrijeme ponizne božanske ljubavi. Prozori su duše istinski bili otvoreni u molitvi, ako nakon molitve budemo kao sv. Franjo: »Takav mora biti da se na povratku od molite drugima pokaže takvim siromaškom i grješnikom kao da nije primio nikakvu novu milost.« (II., 99) Teško ćemo mi, grješnici, potpuno postati molitvom, poput sv. Franje (*totus oratio factus*), ali budimo iz dana u dan barem malkoc gorljiviji molitelji (*orans*). ■

Briton Rivière,
Prorok Daniel, 1890.

Služba časova pod misom

ZVONKO PAŽIN

[...] temeljna oznaka službe časova jest upravo ta da vjernici mole u određeno doba dana, to jest da molitvom posvećuju svoj dan.

Počeci Službe časova u Crkvi

Isusovu preporuku kako »valja svagda moliti i nikada ne sustati« (Lk 18,1) Crkva na poseban način ispunjava službom časova. U apostolskoj konstituciji *Pjesmu hvale* od 1. studenog 1970. kojom proglašava Božanski časoslov, Pavao VI. ovako ističe smisao i važnost ovog bogoslužja: »*Pjesmu hvale* koja se na nebesima pjeva kroz svu vječnost i koju je Vrhovni svećenik Isus Krist prenio u ovo zemaljsko progonstvo, Crkva ustrajno i vjerno nastavlja kroz tolika stoljeća, u divnoj raznolikosti oblika. Liturgija časova se pomalo tako razvijala da je postala molitvom Crkve: obavljala se u određeno vrijeme i na određenim mjestima pod predsjedanjem svećenika kao neka nužna nadopuna, kojom se vrhunac bogoslužja, sadržan u euharistijskoj Žrtvi, proteže na sve časove ljudskog života.«

Prema tome, temeljna oznaka službe časova jest upravo ta da vjernici mole u određeno doba dana, to jest da molitvom posvećuju svoj dan.

Početak ovakvog oblika kršćanske molitve valja tražiti u židovskoj tradiciji. Od samih početaka kršćani su nasljeđovali židovsku molitvenu praksu, jer su u počecima kršćanske zajednice bile sastavljene od obraćenih Židova. U apostolsko su vrijeme pobožni Židovi obdržavali tri molitvena časa koji su se nadovezivali na hramsko bogoslužje: za vrijeme jutarnje žrtve o trećem času (oko u 9 sati) molili bi *Š'ma* (»Čuj, Izraele!«) i *Molitvu osamnaest blagoslova* (*Tefillah*), o devetom času (oko 15 sati) u vrijeme večernje žrtve molili bi samo *Tefillah*. Imali su i noćni čas o zatvaranju hramskih vrata kada bi molili *Š'ma* i *Tefillah*. Tim su se hramskim molitvama pridruživali pobožni Židovi i izvan Jeruzalema. Neki su u tome i pretjerali pa ih Isus prekorava. Oni bi se, želeći se pokazati pobožnima, kao slučajno upravo u vrijeme molitve zatekli na

trgovima i onda molili da ih ljudi vide (usp. *Mt* 6,5).

Apostoli i prvi kršćani su nakon Kristova uzašašća i Pedesetnice svakodnevno molili u hramu (usp. *Dj* 2,46). Osobito su rado dolazili na deveti molitveni čas. Kršćani su zasigurno obdržavali i ostala dva molitvena časa uobičajena u Židova. Tako *Didahé* (kraj 1. st.) govori kako treba triput dnevno moliti, ali ne više š'ma nego Očenaš. U apostolsko vrijeme susrećemo novi običaj: Petar u Jopi moli o podne (usp. *Dj* 10,9). Spominju se i *noćne* molitve: kad je Petar bio u tamnici Crkva je molila za njega (usp. *Dj* 12,5-12).

U svojim su spisima Oci naširoko raspravljali, zbog čega je potrebno moliti u određeno doba dana. Evo kako to razlaže *Apostolska predaja* s početka 3. stoljeća: »O trećoj uri, ako si u svojoj kući, moli i hvali Boga; a ako si negdje drugdje, pomoli se Bogu u svom srcu. Jer je u taj čas Krist bio prikovan na križ (...) Jednako tako moli i o šestoj uri, jer, kad je Krist bio prikovan na drvo križa, nestalo je dana i tama je bila sve prekrila. O toj se uri uzdiže snažna molitva po uzoru na onaj glas koji je molio i koji je učinio da tama prekrije sve stvorenje za nevjerne Židove. Neka se i o devetoj uri uzdiže velika molitva i pohvala, kao što to čine duše pravednika koje hvale Boga istinitoga, koji se sjetio svojih svetih i poslao svoju Riječ da ih prosvijetli. O toj uri je Krist iz probodenog boka izlio svoju krv i vodu, prosvijetlio ostatak dana do večeri.«

Od sredine 4. st. u Palestini, Antiohiji, Carigradu i u drugim značajnijim središtima ima puno svjedočanstava o tome kako su se vjernici sastajali dvaput dnevno na molitvu. U Jutarnjoj i Večernjoj uz čitanja i homiliju pjevali su se psalmi i biblijski hvalospjevi, molila se sveopća molitva, a nakon zaključne molitve biskup bi udijelio blagoslov. Večernja je k tome započinjala bogoslužjem paljenja svjetla, s kađenjem (kao u vazmenom bdjenju). Osim toga vjernici su povremeno bili pozivani i na noćna bdjenja uoči nekih značajnijih blagdana. Ponegdje su se ovakva bdjenja održavala uoči svake nedjelje.

Aert de Gelder,
Starac Šimun, 1700. - 1710.

Bilo bi važno otkriti ovu drevnu i časnu molitvu Crkve i obnoviti ju kao zajedničku molitvu svega puka Božjega. Kako reče jedan teolog, zidovi naših crkva 'žedni su' pjevanja psalama...

Kasniji razvoj

Kasnije je bogoslužje časova postalo nerazumljivo za laike, jer je bilo na latinskom pa su ga slavili samo redovnici, a kasnije i dijecezanski kler. Redovnici su redovito zajednički pjevali službu časova u koru. Za dijecezanski kler Časoslov je bio sažet u jednu knjigu nazvanu *Breviarium* – Brevijar što bi značilo 'skraćeni' (časoslov), a molili su ga pojedinačno. Častan izuzetak su hrvatske glagoljske župe koje su sačuvale ovu molitvu na staroslavenskom jeziku, te su je prigodice slavili i laici, osobito u bratovštinama. U ostalim je dijelovima Zapadne crkve bogoslužje časova dobilo nadomjestak – molitvu *Andeo Gospodnji* čija struktura slijedi strukturu časoslova: ima svoje antifone, a umjesto psalama moli se Zdravo Marijo. Ova je molitva bila vjerna dnevnim časovima (tj. na znak crkvenoga zvona moli se ujutro u podne i navečer), dok u Srednjem vijeku, sve do današnjih dana, časoslov ponajčešće nije poštovao 'istinitost' časova. Nadalje, svojevrsan pučki nadomjestak časoslova jest i molitva krunice koja u tri otajstva ima ukupno sto pedeset Zdravomarija, koliko ima i psalama.

Važeći časoslov

Pavao VI. u već spomenutoj apostolskoj konstituciji veli: »Časoslov je molitva svega Božjeg naroda. Zato je tako složen i uređen da u njemu mogu sudjelovati ne samo klerici, nego i redovnici, pa i laici.«

Časoslov je uskoro preveden na narodne jezike. Spomenimo kao zanimljivost da naše prvo izdanje iz 1971. nosi naslov Časoslov narod Božjega, dok u drugom izdanju (u četiri sveska) iz 1984. ima naslov *Božanski časoslov – Časoslov Rimskog obreda*, kako stoji u latinskom izvorniku. Za vjerni puk je priređeno (znatno jeftinije) skraćeno izdanje *Božanskog časoslova za Božji puk* u jednom svesku iz 1999. Četvrto, popravljeno i prošireno izdanje toga Časoslova objavljeno je 2023., a peto, dopunjeno izdanje 2024. godine. Bilo bi važno otkriti ovu drevnu i časnu molitvu Crkve i obnoviti ju kao zajedničku molitvu svega puka Božjega. Kako reče jedan teolog, zidovi naših crkva 'žedni su' pjevanja psalama...

Ovdje je također važno istaknuti ulogu pjevanja. Tako Opća uredba Liturgije časova navodi instrukciju *Musicam sacram*: »Onima koji obavljaju božanski oficij u koru ili u zajednici usrdno se preporučuje slavljenje božanskog oficija pjevanjem, budući da to više odgovara naravi ove molitve i znak je punije svečanosti i dubljeg sjedinjenja srdaca u obavljanju hvala Božjih.«

Pjevanje nije samo neki izvanjski ures bogoslužja časova, nego ono iskazuje ono što proizlazi iz dubine duše molitelja. Podsjetimo također da su psalmi u svom postanku zapravo – pjesme, pjevani hvalospjev, kako to izrijeком govore neki psalmi. Tako velik dio psalama ima oznaku 'Zborovođi'. Drugi navode glazbeni instrument uz koji se ima pjevati: 'uz frule' (*Ps 5*), 'uz žičana

glazbala' (Ps 6; 61; 67; 76), a neki psalmi navode njima poznati napjev prema kojem se psalam imao pjevati: »Umri za sina« (Ps 9); »Košuta u zoru« (Ps 22); »Ljiljani« (Ps 45; 69), itd.

U starini su se i biblijska čitanja pjevala nekom jednostavnom melodijom, kao što je to i danas slučaj u svečanim bogoslužjima. Pjevanjem je tekst dobivao i na važnosti i na svečanosti, a u isto vrijeme se bolje čuo i bolje razumio. Častan primjer je opet bogoslužje časova koje se od starine u hrvatskom priobalju na staroslavenskom jeziku isključivo – pjevalo! Naravno, pjevanje se preporučuje »ako se odlikuje umjetnošću i duhom«. Tako liturgija »može oživjeti novim načinom i dalje rasti te opet postati pravi izraz neke zajednice koja odiše svježinom života«.

Ustroj važee Službe časova

Bogoslužje časova ima ove dijelove: Pozivnik, Služba čitanja, Jutarnja, Srednji čas, Večernja i Povečerje. Pozivnik je redovito psalam 95. Služba čitanja uz himan i tri psalma ima još svetopisamsko i otačko ili pak hagiografsko čitanje, otpjev i završnu molitvu. Srednji čas uz himan ima tri psalma, kratko čitanje, rezponzorij i završnu molitvu. Povečerje uz himan ima jedan ili dva kraća psalma, kratko čitanje, evanđeoski hvalospjev *Sad otpuštaš*, završnu molitvu i antifone Blažene djevice Marije.

Međutim, Opća uredba daje posebnu čast Jutarnjoj i Večernjoj: »Jutarnja kao jutarnja molitva i Večernja kao večernja molitva, po časnoj predaji Crkve, sačinjavaju dvostruki stožer svakodnevnog oficija (*duplex cardo officii quotidiani*). Zato ih treba smatrati glavnim časovima i tako ih valja i slaviti. (...) Neka stoga osobito oni koji provode zajednički život posebno njeguju javno i zajedničko slavljenje ovih časova. Štoviše, preporučuje se recitiranje ovih časova i pojedinim vjernicima koji ne mogu sudjelovati u zajedničkom slavljenju.«

Ustroj Jutarnje i Večernje je veoma sličan. Nakon uvoda i himna slijedi psalmodija. U Jutarnjoj je to jedan psalam, jedan starozavjetni himan i još jedan psalam, a u Večernjoj se za psalmodiju uzimaju dva psalma i novozavjetni himan. Slijedi kratko

Marie Ellenrieder,
Marija piše Magnificat, 1833.

Bogoslužje časova ima ove dijelove: Pozivnik, Služba čitanja, Jutarnja, Srednji čas, Večernja i Povečerje. Pozivnik je redovito psalam 95. Služba čitanja uz himan i tri psalma ima još svetopisamsko i otačko ili pak hagiografsko čitanje, otpjev i završnu molitvu. Srednji čas uz himan ima tri psalma, kratko čitanje, rezponzorij i završnu molitvu. Povečerje uz himan ima jedan ili dva kraća psalma, kratko čitanje, evanđeoski hvalospjev Sad otpuštaš, završnu molitvu i antifone Blažene djevice Marije.

čitanje s otpjevom i zatim evanđeoski hvalospjev. U Jutarnjoj je to *Blagoslovljen*, a u Večernjoj *Veliča*. Slijedi molbenica (za Jutarnju), odnosno prošnje (za Večernju), Očenaš, zaključna molitva te završni blagoslov: indikativni (ako je predslavitelj đakon ili svećenik) ili pak deprekatroni (ako je u pitanju nezaređeni predslavitelj).

Služba časova pod misom

Časoslov se redovito slavi kako zasebno bogoslužje. Glede mogućnosti da se (poput krštenja ili vjenčanja) služba časova slavi pod misom *Opća uredba Liturgije časova* kaže: »U posebnim slučajevima, ako okolnosti to traže, časovi se u javnom i zajedničkom slavljenju mogu, prema sljedećim odredbama, tješnje povezati s misom, samo ako su misa i čas iz jedne te iste službe. Ipak treba paziti, osobito nedjeljom, da se time ne okrnji pastoralna korist.«

Prema tome, slavljenje pod misom se uzima samo »ako okolnosti to traže«, s tim da to redovito neće biti nedjeljom. *Opća uredba* razlikuje slavljenje ovih časova neposredno prije mise i neposredno nakon mise.

Slavljenje službe časova neposredno prije mise

Ono što *Opća uredba* naziva *Slavljenje službe časova neposredno prije mise*, zapravo je slavljenje službe časova pod misom. Jutarnja i Večernja započinje uvodnim retkom mise i himnom ili pjevanjem Ulazne pjesme, procesijom i pozdravom celebranta. Nastavlja se psalmodija. Ispušta se pokajnički čin. Može se pjevati *Gospodine, smiluj se*, te *Slava*, ako je toga dana predviđena. Slijedi zborna molitva i liturgija riječi po običaju. Na mjestu sveopće molitve može se, osobito svagdanom, uzeti molbenica Jutarnje, odnosno prošnje Večernje. Nakon pričesti i pričesne pjesme slijedi evanđeoski hvalospjev: *Blagoslovljen* za Jutarnju i *Veliča* za Večernju. Valja zapaziti i ovu odredbu: »Ali I. večernja svetkovinom ili nedjelja ili blagdana Gospodnjih što padaju na nedjelju ne može se slaviti dok nije završena misa prethodnog dana, odnosno subote.« Drugim riječima, ne može se pod misom od subote slaviti I. večernja nedjelje. Srednji čas se slavi pod misom slično kao Večernja ili Jutarnja, s time da, naravno, nema evanđeoskog hvalospjeva poslije pričesti, a molbenica se uzima od mise.

Slavljenje službe časova neposredno nakon mise

Opća uredba predviđa da se neposredno nakon mise mogu slaviti Srednji čas i Večernja, pri čemu je neobično da se izrijekom ne spominje i Jutarnja... Misa se slavi po običaju sve do popričesne molitve uključivo. Nakon popričesne molitve uzima se psalmodija bez drugih uvoda. Nakon psalmodije na srednjem času se ispusti kratko čitanje i govori molitva. Slijedi otpust kao na misi. Kod Večernje, nakon psalmodije ispušta se kratko čitanje, a

govori se *Veliča*. Ispuštaju se prošnje i molitva Gospodnja, a moli se završna molitva nakon čega slijedi završni blagoslov i otpust. Izuzev u božićnoj noći obično se ne spaja služba čitanja s misom, jer misa ima svoj slijed čitanja, različit od onoga u Službi čitanja. Glede stavova tijela, podsjetimo da se sjedi za vrijeme psalmodije, čitanja i responzorija, dok se za vrijeme ostalih dijelova stoji.

Naravno, moguće je misu završiti kao što je redovito, a nakon toga, za vjernike koji to žele, slijedi neki čas iz časoslova (redovito je to Jutarnja ili Večernja). Tako vjernici mogu birati: biti samo na misi, ili pak poslije mise sudjelovati i u službi časova.

Slavljenje bdjenja

Donedavno je Služba čitanja bila zamišljena samo kao noćna služba. *Opća uredba* preporuča da se Služba čitanja – kao bdjenje – slavi uoči značajnijih blagdana ili uoči nedjelje. Takvo se bdjenje onda može i produžiti. U tome se slučaju moli Služba čitanja sve do čitanja uključivo. Nakon obaju čitanja, a prije *Tebe Boga hvalimo*, dodaju se hvalospjevi (njih tri) naznačeni u Dodatku Časoslova. Slijedi čitanje evanđelja nakon čega može biti homilija. Na koncu se pjeva *Tebe Boga hvalimo* i sve se završi molitvom. Na svetkovine i blagdane uzima se evanđelje iz Lekcionara, a nedjeljama iz niza o vazmenom otajstvu, kako je naznačeno u rečenom Dodatku.

Zaključak

Služba časova, kao drevno i iskonsko bogoslužje Crkve, nakon dugih stoljeće može se slaviti s pukom. Bilo bi i važno i potrebno da se takvo bogoslužje sve više širi, jer je ono temeljna molitva Crkve, »kao neka nužna nadopuna« euharistije koja je vrhunac i izvorište svekolikog bogoslužja. Ovo se bogoslužje zgodno može uklopiti u mnoge duhovne susrete (duhovne obnove i vježbe, molitvene i ine susrete, molitvena bdjenja), mogu se zgodno uklopiti u euharistijska klanjanja, a kod nekih pastoralnih susreta preko tjedna mogu se slaviti umjesto mise. Prava je šteta da se u tolikim molitvenim susretima različitih molitvenih zajednica i karizmatičkih skupina forsiraju spontane molitve koje bi trebale biti nadahnute Duhom Svetim, dok se vrlo rijetko uzima Služba časova... Tako ostavljamo po strani i Božju riječ i drevnu tradiciju Crkve... Naime, prednost i posebna vrijednost Službe časova jest upravo u tome da je u njima sadržana Božja riječ: »Iz Svetog pisma uzima se Božja riječi, predane u psalmima; prinose se i druge prošnje, molitve i pjesme Bogom nadahnute«. U službi časova Boga slavimo živom Božjom riječju – koja je nadahnuta Duhom Svetim. Sâm Bog nam u Službi časova daje riječi (psalme) kojima ćemo ga hvaliti! Molitva je časova drevno blago Crkve koje je danas prostrto svim vjernicima. Dobro ga je razborito, mudro i s mjerom koristiti te puk u to uvoditi. ■

Ovo se bogoslužje zgodno može uklopiti u mnoge duhovne susrete (duhovne obnove i vježbe, molitvene i ine susrete, molitvena bdjenja), mogu se zgodno uklopiti u euharistijska klanjanja, a kod nekih pastoralnih susreta preko tjedna mogu se slaviti umjesto mise. Prava je šteta da se u tolikim molitvenim susretima različitih molitvenih zajednica i karizmatičkih skupina forsiraju spontane molitve koje bi trebale biti nadahnute Duhom Svetim, dok se vrlo rijetko uzima Služba časova...

Zajedničarska dimenzija liturgije časova

MILAN DANČUO

*Osim slavlja euharistije
i ostalih sakramenata,
Crkva u liturgiji časova
koja se po starom običaju
slavi tijekom dana,
ispunjava Kristovu
zapovijed o neprestanoj
molitvi, iskazuje hvale
Bogu Ocu i posreduje
za spasenje svijeta.*

Crkva je Božji narod i bogoslužna zajednica. Kristovom voljom vrši obredne čine koji za cilj imaju slavu Božju i posvećenje čovjeka, i koji su na različit način i na različitim stupnju, slavje Kristova vazmenog otajstva, usmjereni prema ostvarivanju Božje volje i dovršenju plana spasenja. U različitim liturgijskim slavljinama Crkva naviješta Radosnu vijest i propovijeda Kristovu smrt i uskrsnuće, ostvarujući pomoću svetih znakova njegovo djelo spasenja. Osim slavlja euharistije i ostalih sakramenata, Crkva u liturgiji časova koja se po starom običaju slavi tijekom dana, ispunjava Kristovu zapovijed o neprestanoj molitvi, iskazuje hvale Bogu Ocu i posreduje za spasenje svijeta. Časoslov je dakle liturgijski način molitve koji obuhvaća cijeli dan, obilježavajući njegove trenutke u odnosu na Kristovo otajstvo. Temeljna karakteristika takvoga načina liturgijske molitve, na tragu biblijske tradicije, jest slavljenje. Međutim, nije riječ samo o ljudskom djelovanju, odnosno o slavljenju i klanjanju koje se uzdiže od zemlje do neba, od čovjeka do Boga, nego o sudjelovanju Crkve u hvali koju Krist upućuje Ocu. Liturgija časova je u svojoj temeljnoj eklezijalnoj dimenziji povezana s činjenicom da je cijela Crkva subjekt molitve i da u njoj cijeli narod vrši svoju svećeničku službu. Jednako tako u molitvi časoslova Crkva očituje zajedničarsku narav prema kojoj u ovim razmišljanjima usmjerujemo našu pažnju.

Časoslov je molitva zajednice

Isus sam je često molio za vrijeme javnog djelovanja, a tu je zapovijed ostavio i svojoj Crkvi (usp. Mt 6,9-13). Zajednička i javna molitva Božjega naroda ubraja se stoga u prve dužnosti Crkve.

Već u početku, kako je zapisano u Djelima apostolskim, kršćanska je zajednica bila jednodušna u lomljenju kruha i u molitvi (Dj 2,42). U raznim je krajevima uskoro nastao običaj da se neka vremena određuju za zajedničko moljenje, kao na primjer zadnji sat dana, u sumrak kad se pale svjetiljke, ili prvi sat, kada u osvit noć prestaje. Tijekom vremena zajedničkoj su se molitvi posvećivali i drugi sati. Ovakve zajedničke molitve postepeno su prešle u redosljed određenih časova. Ova liturgija časova ili božanska služba, obogaćena čitanjima, prvenstveno je molitva hvale i prošnje, i to molitva Crkve s Kristom i molitva Crkve Kristu. Svaki puta kada se kršćanska zajednica okuplja na molitvu časoslova time združuje svoja srca i glasove i očituje Crkvu koja slavi Kristovo otajstvo.

Primjer i Kristova zapovijed, a kasnije i samih apostola, o neprestanoj molitvi ne može se promatrati kao jednostavno zakonsko pravilo, nego molitva pripada nutarnjoj biti same Crkve. Crkva je zajednica, pa i molitvom mora očitovati svoje zajedništvo. Kada se u Djelima apostolskim prvi put govori o zajednici vjernika, ta se zajednica pojavljuje sabrana u molitvi (usp. Dj 1,14). Jednodušnost u molitvi temeljila se na riječi Božjoj, na bratskom zajedništvu, molitvi i euharistiji. Zajednička molitva ima posebno dostojanstvo, na tragu Isusovih riječi: »Gdje su dvojica ili trojica sabrana u moje ime, tu sam i ja među njima« (Mt 18,20). Liturgija časova, kao i drugi liturgijski čini, nije privatni čin, nego pripada čitavom tijelu Crkve po čemu se Crkva očituje kao zajednica. Liturgija časova iz toga razloga postala je i bila vlastita molitva svakoga koji u njoj sudjeluje. Postala je izvorom pobožnosti i mnogostruke Božje milosti te hranom osobne molitve i apostolskog djelovanja. Zato je i danas treba vršiti dostojno, pažljivo i pobožno.

Obnova zajedničarske dimenzije časoslova

Konstitucija o liturgiji *Sacrosanctum Concilium* Drugoga vaticanskog koncila u 4. poglavlju donijela je nekoliko važnih načela koja su uvrštena u obnovljeni Božanski časoslov nakon koncila (usp. SC br. 83-101). Konstitucija ističe da Krist svoju svećeničku službu nastavlja upravo po Crkvi, koja ne samo slavljenjem euharistije nego i na druge načine, posebice moljenjem časoslova,

Heinrich Hofmann,
Krist u molitvi, 1886.

Liturgijska obnova vratila je liturgiji časova onu važnost i značenje iz prvih stoljeća povijesti Crkve kada se razvila i postala molitvom kršćanske zajednice. Obavljala se u određeno vrijeme i na određenim mjestima pod predsjedanjem svećenika kao dopuna slavlju euharistije, vrhuncu bogoslužja, i njezin produžetak na sve trenutke ljudskog života.

bez prestanka hvali Gospodina i moli za spasenje svega svijeta. Po staroj je kršćanskoj predaji časoslov tako uređen da se podavanjem hvale Bogu posvećuje čitav tijek dana i noći. Liturgijska obnova promiče zajedničko moljenje časoslova cijele zajednice sa svojim pastirima jer tada to postaje molitva koju Krist s Crkvom, svojim Tijelom, upravlja Ocu. Da bi časoslov postao autentičnom molitvom Crkve, koncilske smjernice naglašavaju da svi koji sudjeluju u molitvi srca trebaju uskladiti s ustima, dušu s glasom te da povjerenu zadaću vrše što savjesnije, kako unutrašnjom predanošću duha tako i vanjskim držanjem. Preporuča se da se glavni časovi, osobito molitva Večernje, u nedjelje i na svečanije blagdane, zajednički slave u cijeloj kršćanskoj zajednici.

Liturgijska obnova vratila je liturgiji časova onu važnost i značenje iz prvih stoljeća povijesti Crkve kada se razvila i postala molitvom kršćanske zajednice. Obavljala se u određeno vrijeme i na određenim mjestima pod predsjedanjem svećenika kao dopuna slavlju euharistije, vrhuncu bogoslužja, i njezin produžetak na sve trenutke ljudskog života. Časoslov sada ponovno postaje molitva svega Božjega naroda. Obnovljen je na način da u njemu mogu sudjelovati ne samo zaređeni službenici i redovnici, nego i vjernici laici. Uvedeni su različiti oblici slavljenja, tako da se liturgija časova može prilagoditi različitim slavljinama i okolnostima. Takva temeljita obnova molitve stare Crkve, koja je u skladu s drevnom crkvenom predajom i s današnjim potrebama, vodi se time da časoslov prožme, oživljuje, upravlja i izražava svu kršćansku molitvu te hrani i izgrađuje duhovni život Božjega naroda. Časoslov oživljuje duh one molitve koju je Gospodin naredio svojoj Crkvi. Sam časoslov tako je prikladno vremenski raspoređen da upravo na takvu molitvu neprestano potiče te je potpomaže, a sam takav molitveni čin, posebice kad je u njemu okupljena kršćanska zajednica, izražava pravu narav Crkve moliteljice te postaje njezinim divnim znakom.

Molitva Jutarnje i Večernje u zajednici

Liturgijskom obnovom predlaže se da se u župnim zajednicama posebno njeguje slavljenje Jutarnje i Večernje molitve u liturgiji časova. Jutarnja kao jutarnja molitva i Večernja kao večernja molitva, u tradiciji Crkve, čine dvostruki stožer svakodnevnog časoslova. Zato se smatraju glavnim časovima i tako se slave kao molitva cijele Crkve. Liturgija časova spaja Božje vrijeme s ljudskim vremenom. Kristova molitva povezuje kršćansku zajednicu, a trenuci u kojima se molitva odvija imaju vrijednost sjećanja na spasenjske događaje. Dva ključna trenutka dana odgovaraju molitvama Jutarnje i Večernje, odnosno izlasku i zalasku sunca. Jutarnja je određena i uređena za posvećenje jutarnjeg vremena, kako se vidi iz mnogih njezinih dijelova, i doziva u sjećanje Kristovo uskrsnuće. Jutro označava svitanje, rađanje svjetlosti koje

prekida noćnu tišinu tijekom koje su tama i mrak, povezani sa snom, suočili čovjeka s njegovom krhkošću, smrću i tišinom koja ga čeka. Ako je noć vrijeme strepnje i iščekivanja, jutro je pobjeda svjetla nad tamom, obećanje novosti i buđenje nade. Večernja se slavi u sumrak, kad se dan primiče kraju. Njome kršćanska zajednica zahvaljuje na primljenim milostima i učinjenom dobru. Kraj dana, na zalasku sunca, spomen je također otajstva Kristova križa.

Službe i geste u zajedničkom slavljenju časoslova

Obnovljena liturgija časova predviđa različite službe i obredne elemente kod zajedničkog slavlja. Slično kao i u drugim liturgijskim činima, potrebno je da svaki dionik slavlja vrši svoju službu i čini ono što mu pripada prema naravi obreda i prema liturgijskim propisima. U svakom slavljenju s narodom predviđeno je da po običaju predsjedava biskup, osobito u katedralnoj crkvi, svećenik ili đakon, a u slavlju mogu sudjelovati i drugi služitelji. Predsjedatelj moli ili pjeva nekoliko dijelova časoslova koji su mu vlastiti: kod svoga sjedišta započinje liturgiju časa uvodnim retkom, započinje uvodom molitvu Gospodnju, moli završnu molitvu te pozdravlja, blagoslivlja i otpušta narod. Kada nema prezbitera ili đakona, tada predsjedatelj slavlja ne ulazi u prezbiterij, ne pozdravlja i ne blagoslivlja narod. Oni koji vrše službu čitača, čitaju čitanja stojeći na ambonu ili na nekom drugom prikladnom mjestu. Antifone, psalme ili druge pjesme započinju pjevati pjevač ili pjevači. Dok se pjeva evanđeoski hvalospjev, na Jutar-njoj i Večernjoj može se okaditi oltar, a zatim svećenik i narod.

Liturgijske odredbe predviđaju različite liturgijske geste tijekom zajedničke molitve časoslova. Zajednica stoji dok se izgovara uvod u službu i uvodni reci svakoga časa, dok se moli ili pjeva himan, dok se moli ili pjeva evanđeoski hvalospjev, dok se izgovaraju prošnje, Molitva Gospodnja i zaključna molitva. Čitanja zajednica sluša sjedeći, osim čitanja Evanđelja. Dok se mole ili pjevaju psalmi i drugi hvalospjevi sa svojim antifonama, zajednica sjedi ili može stajati, ako je to u nekom kraju običaj. Znak križa čini cijela zajednica na početku svakoga časa kod uvodnog retka i na početku evanđeoskih hvalospjeva, a znak križa na usnama čini se na početku Pozivnika.

Simon Vouet, *Isus na križu*, 1621.

Preporučuje se da zajednička molitva časoslova bude slavljena pjevanjem, budući da to više odgovara naravi ove molitve i znak je punije svečanosti i dubljeg sjedinjenja molitve hvale zajednice s Kristovom molitvom. To se posebno odnosi na psalme, hvalospjeve, himne i otpjeve poštujući stupnjevanje i narav pojedinih dijelova.

Načini zajedničke molitve časoslova

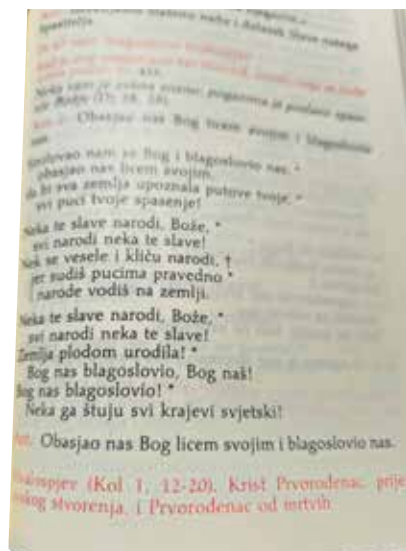
Liturgija časova uređena je vlastitim pravilima koja na poseban način usklađuju sve one dijelove koji se nalaze i u drugim liturgijskim slavljinama. Pojedini čas sastoji se od himna, psalmodije, dužeg ili kraćeg čitanja iz Svetoga pisma, molbenica ili prošnje kao glavnih dijelova. U samoj psalmodiji, časoslov razlikuje psalme i hvalospjeve. Psalmi su glazbeno-poetski tekstovi sadržani u Knjizi psalama, dok se hvalospjevi nalaze u drugim knjigama Staroga i Novoga Zavjeta, uključujući evanđelja. Svi ovi tekstovi psalmodije namijenjeni su ili molitvi recitiranjem ili pjevanju. Zajedničko moljenje treba izvoditi zajedno i bez žurbe. Psalmi i hvalospjevi imaju posebne znakove koji ih prate, a pomažu zajednici da ih mole ritmično i jednim glasom. Križ ili fleksa (†) označavaju pauzu na prvoj frazi stiha koja je predugačka, a zvjezdica (*) na polovici stiha označava mjesto gdje se čini pauza i udah. Psalme se može u zajedničkom slavlju moliti ili pjevati na nekoliko načina: u naizmjeničnim korovima, po jedan stih za svaki kor, s dahom i pauzom uz zvjezdicu (*); u naizmjeničnim korovima može se moliti ili pjevati svaka strofa, koristeći prostornu odvojenost između jedne i druge strofe; molitva ili pjevanje s pripjevom, pri čemu zajednica ponavlja antifonu na početku i na kraju ili nakon svake strofe, a čitač moli ili pjevač pjeva tekst psalma ili hvalospjeva.

Preporučuje se da zajednička molitva časoslova bude slavljena pjevanjem, budući da to više odgovara naravi ove molitve i znak je punije svečanosti i dubljeg sjedinjenja molitve hvale zajednice s Kristovom molitvom. To se posebno odnosi na psalme, hvalospjeve, himne i otpjeve poštujući stupnjevanje i narav pojedinih dijelova. Pjevanje u liturgiji treba savršenije otkrivati zajedničarsku narav kršćanskoga slavlja. Prikladno je da budu pjevani prije svega odgovori na pozdrav svećenika i služitelja, odgovori u litanijским molitvama, zatim antifone i psalmi kao i umetnuti stihovi ili ponavljani odgovori te himni i hvalospjevi. Ako je moguće, preporuča se da pjevanje psalama ima prednost, barem u posebnim danima i časovima, i prema naravi psalama kako bi se mogli potpunije razumjeti. Himni su po sebi određeni za pjevanje, često se odlikuju misaonošću i umjetnošću i mogu hraniti molitvu zajednice. Stoga se preporučuje da se, koliko je moguće, na taj način izvode u zajedničkom slavljenju. Kratki otpjev iza čitanja na Jutarnjoj ili Večernjoj po sebi je također određen za pjevanje.

Zaključne misli

Brižna priprema i slavlje liturgije časova u župnoj zajednici velika su prilika i mogućnost za novo oblikovanje zajedništva u Crkvi. Vjernike je potrebno poučiti katehezom kako bi se, osobito nedjeljama i svetkovinama, zajednički slavili glavni dijelovi liturgije časova, bolje ih razumjeli i usvojilo se njihovo bogatstvo.

Sudjelovanjem u zajedničkoj molitvi časoslova može se doprijeti do pune istine molitve. Slavlja Jutarnje i Večernje molitve trebala bi postati važan element u liturgijskom životu svake župe, ovisno o prilikama svake zajednice. U posebnim slučajevima, ako okolnosti to traže, časovi se u zajedničkom slavljenju mogu, prema liturgijskim odredbama, povezati s euharistijskim slavljenjem, samo ako misni obrazac i molitveni čas pripadaju istoj službi. Zajedničko slavlje časoslova mora se promatrati kao crkveno bogoslužje u kojem zaređeni službenici i laici slave zajedno kao zajednica molitve. Kad se to ostvaruje, Crkva je zajednica onih koje je Bog pozvao i koji mu dostojno odgovaraju molitvom i klanjanjem. Duhovni potencijal slavlja časoslova je stoga velik. Sam element hvale ima sposobnost zahvatiti zajednicu Kristovim otajstvom tako da ona sama može biti njegova prisutnost u svijetu. Slavljenjem časoslova župna zajednica ulazi u ritam liturgijske godine i djelatnije proslavlja Kristovo vazmeno otajstvo. Iz toga razloga je zadaća pastira pobrinuti se da vjernici budu pozvani i potrebnim uputama potpomognuti da zajednički slave glavne časove, osobito u najvažnije dane tijekom godine. ■

Križ ili fleksa (†) označavaju pauzu na prvoj frazi stiha koja je predugačka, a zvjezdica (*) na polovici stiha označava mjesto gdje se čini pauza i udah.

LITURGIJSKI KALENDAR

PROSINAC

1 N PRVA NEDJELJA DOŠAŠĆA

- 2 P Svagdan Iz 2,1-5; Ps 122,1-9; Mt 8,5-11
- 3 U **Sv. Franjo Ksaverski, prezbiter, spomendan;** od dana; Iz 11,1-10; Ps 72,1-2.7-8.12-13.17; Lk 10,21-24
- 4 S Svagdan *ili: Sv. Ivan Damaščanski;* Iz 25,6-10a; Ps 23,1-6; Mt 15,29-37
- 5 Č Svagdan: Iz 26,1-6; Ps 118,1.8-9.19-21.25-27a; Mt 7,21.24-27
- 6 P Svagdan *ili: Sv. Nikola, biskup;* Iz 29,17-24; Ps 27,1.4.13-14; Mt 9,27-31
- 7 S **Sv. Ambrozije, biskup i crkveni naučitelj, spomendan;** od dana: Iz 30,19-21.23-26; Ps 147,1-6; Mt 9,35-38; 10,1.6-8

8 N DRUGA NEDJELJA DOŠAŠĆA

- 9 P **BEZGRJEŠNO ZAČEĆE BL. DJ. MARIJE, svetkovina**
- 10 U Svagdan: Iz 40,1-11; Ps 96,1-3.10ac.11-13; Mt 18,12-14
- 11 S Svagdan *ili: Sv. Damaz I., papa;* Iz 40,25-31; Ps 103,1-4.8.10; Mt 11,28-30
- 12 Č Svagdan *ili: Bl. Dj. Marija Guadalupska;* Iz 41,13-20; Ps 145,1.9-13b; Mt 11,11-15

- 13 P **Sv. Lucija, djevica i mučenica, spomendan;** Iz 48,17-19; Ps 1,1-4.6; Mt 11,16-19
- 14 S Svagdan, Liturgija kvatri: "Po izboru iz Prigodnih i zavjetnih čitanja (str. 179.-189.): Kol 3, 12-17; Ps 145, 2-11; Lk 17, 11-19"
- 15 N **TREĆA NEDJELJA DOŠAŠĆA**
- 16 P Svagdan: Br 24,2.7.15-17a; Ps 25,4-5b.6.7b-9; Mt 21,23-27
- 17 U Svagdan: Post 49,2.8-10; Ps 72,1-4b.7-8.17; Mt 1,1-17
- 18 S Svagdan: Jr 23,5-8; Ps 72,1-2.12-13.18-19; Mt 1,18-24
- 19 Č Svagdan: Suci 13,2.7.24-25a; Ps 71,3-6b.16-17; Lk 1,5-25
- 20 P Svagdan: Iz 7,10-14; Ps 24,1-4b.5-6; Lk 1,26-38
- 21 S Svagdan: Pj 2,8-14 (ili: Sef 3,14-18a); Ps 33,2-3.11-12.20-21; Lk 1,39-45
- 22 N **ČETVRTA NEDJELJA DOŠAŠĆA**
- 23 P Svagdan: Mal 3,1-4.23-24; Ps 25,4-5ab.8-10.14; Lk 1,57-66
- 24 U Svagdan: Jutarnja misa: 2Sam 7,1-5.8b-12.14a.16; Ps 89,2-5.27.29; Lk 1,67-79

Prva nedjelja došašća

1. prosinca 2024.

ULAZNA PJESMA

K tebi, Gospodine,
uzdižem dušu svoju,
u tebe se uzdam, Bože moj:
ne daj da se postidim,
da se ne vesele nada mnomo
dušmani! Koji se u tebe
uzdaju, postidjeti se neće.
(Ps 25,1-3)

ZBORNA MOLITVA

Svemoguću Bože,
mi s vjerom iščekujemo
Kristov dolazak.
Udijeli, molimo te, da mu
idemo ususret pravednim
životom te nas, kad dođe,
postavi sebi s desne i uvedi
u kraljevstvo nebesko.
Po Gospodinu.

DAROVNA MOLITVA

Gospodine,
prinosimo ti ovaj kruh i vino,
dar tvoje dobrote.
U ovoj službi pretvaraš ih
u sakrament svoga Sina:
daj da nam on bude dar
vječnog otkupljenja.
Po Kristu.

PRIČESNA PJESMA

Gospodin će dati sreću,
i zemlja naša urod svoj.
(Ps 85,13)

POPRIČESNA MOLITVA

Gospodine,
daj da nam bude na korist
slavljenje ovih otajstava:
po njima nas u prolazu
zemaljskim životom nauči
ljubiti vječna nebeska dobra.
Po Kristu.

Prvo čitanje Jr 33,14-16

Učinit ću da nikne Davidu izdanak pravedni.

Čitanje Knjige proroka Jeremije
»Evo, dolaze dani – govori Gospodin –
kad ću ispuniti dobro obećanje
što ga dadoh domu Izraelovu i domu Judinu:
U one dane i u vrijeme ono
učinit ću da nikne Davidu izdanak pravedni;
on će činiti pravo i pravicu u zemlji.
U one dane Judeja će biti spašena,
Jeruzalem će živjeti spokojno.
A grad će se zvati: Gospodin – Pravda naša.«
Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Ps 25,4b-5.8-10.14

Pripjev: K tebi, Gospodine, uzdižem dušu svoju.

Pokaži mi, Gospodine, putove svoje,
nauči me svojim stazama!
Istinom me svojom vodi i pouči me
jer ti si Bog, moj Spasitelj:
u tebe se pouzdajem svagda.

Gospodin je sama dobrota i pravednost:
grešnike on na put privodi.
On ponizne u pravdi vodi
i uči malene putu svome.

Sve su staze Gospodnje ljubav i istina
za onog koji čuva savez njegov i propise.
Prisan je Gospodin s onima koji ga se boje
i savez svoj objavljuje njima.

Drugo čitanje 1Sol 3,12 – 4,2

Učvrstio vam Gospodin srca za dolazak Kristov.

Čitanje Prve poslanice svetoga Pavla apostola Solunjanima
Braćo:

Dao vam Gospodin te jedni prema drugima i prema svima rasli i
obilovali ljubavlju kakva je i naša prema vama. Učvrstio vam srca
da budu besprijekorno sveta pred Bogom i Ocem našim o dolasku
Gospodina našega Isusa i svih svetih njegovih s njime.

Uostalom, braćo, molimo vas i zaklinjemo u Gospodinu Isusu:
primili ste od nas kako treba da živite da biste ugodili Bogu. Vi tako
i živite pa sve više napredujete! Ta znate koje smo vam zapovijedi
dali u Gospodinu Isusu.

Riječ Gospodnja.

Annibale Carracci,
Krist u slavi, 1598.

MOLITVA VJERNIKA

Braćo i sestre, saberimo svoje misli te izrecimo iskrene prošnje nebeskom Ocu, moleći ga da nam podari ustrajnost u budnosti za ponovni dolazak svoga Sina:

1. Sveta Crkva danas započinje još jedan hod prema Kristovu dolasku. Osvijetli joj put pravедnosti da budnim vršenjem dobrih djela spremno dočeka Kristov ponovni dolazak, molimo te.
2. Svećenici su na osobit način poslani pozivati na budnost i spremnost za spasenje. Učvrsti ih u vjeri i nastojanju da svojim primjerom obraćaju ljude na tvoj put, molimo te.
3. Svijet je zaslijepljen blještavilom prolaznih materijalnih stvari. Osvijesti nas od zabluda koje nam svijet nameće, te podaj da možemo razaznati neprolazno od prolaznog i truditi se sljediti put prema vječnosti, molimo te.
4. Svake se godine s početkom došašća ljudima naprasno nameće potreba za trošenjem teško zarađenih novaca. Podaj nam snagu svoga Duha da se odupremo nerazumnoj trošenju, molimo te.
5. Potrebni smo unutarnjeg mira i zdravlja duše. Učini da nam ovo vrijeme pripreme bude plodonosno u traženju istinskog mira u tvome Sinu, molimo te.

Oče nebeski, po svojoj neizmjerljivoj dobroti poslušaj i usliši ove naše iskrene prošnje. Daj da se ne plašimo nikakvih ovozemaljskih sila, već hrabro vršimo dobra djela na koja nas potičeš te u molitvi budno čekamo otkupljenje za vječnost.

Po Kristu, Gospodinu našem. Amen.

Pjesma prije evanđelja Ps 85,8

Pokaži nam, Gospodine, milosrđe svoje
i daj nam svoje spasenje.

Evanđelje Lk 21,25-28.34-36

Približuje se vaše otkupljenje.

Čitanje svetog Evanđelja po Luki

U ono vrijeme: Reče Isus svojim učenicima:

»Bit će znaci na suncu, mjesecu i zvijezdama,
a na zemlji bezizlazna tjeskoba narodâ
zbog huke mora i valovlja.

Izdisat će ljudi od straha

i iščekivanja onoga što prijeti svijetu.

Doista, sile će se nebeske poljuljati.

Tada će ugledati Sina Čovječjega

gdje dolazi u oblaku s velikom moći i slavom.

Kad se sve to stane zbivati, uspravite se

i podignite glave jer se približuje vaše otkupljenje.

Pazite na se da vam srca ne otežaju u proždrljivosti,

pijanstvu i u životnim brigama te vas iznenada

ne zatekne onaj dan jer će kao zamka

nadoći na sve žitelje po svoj zemlji.

Stoga budni budite i u svako doba molite

da uzmognete umaći svemu tomu što se ima zbiti

i stati pred Sina Čovječjega.«

Riječ Gospodnja.

PRIJEDLOZI ZA PJEVANJE

Ulazna:	339.1	K tebi, Gospodine
ili	362	Padaj s neba
Otpjevni psalam:	ŽV str. 40	Bože, obnovi nas
Prinosna:	362.4	Sve na svijetu
Pričesna:	350.1	Gospodin će dati sreću
	352	Nebesa Stvorče zvjezdanih
	362.3 i 5	Svjetlo Božje
Završna	366	Visom leteć

Biti budan

Došasće oduvijek uključuje očekivanje, dolazak nečega novoga. I same mise zornice upućuju na to iščekivanje, na budnost i radost zbog susreta s Gospodinom. Dok se radujemo proslavi njegova povijesnog dolaska dotle se pripremamo na eshatološki dolazak i ujedno prepoznajemo njegove svakodnevne dolaske po sakramentima, ljudima i događajima. Isus često u evanđelju poziva na budnost. To čini zato što je čovjek u trajnoj opasnosti da zaboravi zašto je na svijetu i koji je cilj njegova života. Ugoda života i zamamnost svijeta, osobito sve bogatije zabavne industrije, zarobe čovjeka i zaklone mu vidik prema vječnosti. I ne samo prema vječnosti već i prema drugim ljudima. Naime, čovjek lišen odnosa s Bogom zatvara se i umjesto odgovornosti za svijet i radosti zbog izgrađivanja boljeg svijeta on radost traži samo u različitim distrakcijama, oazama opuštanja. Distrakcije pak ne izgrađuju karakter već uspavljaju; nakon kratkotrajnog zadovoljstva ostavljaju još veću prazninu u srcu, a često i u novčaniku. Stoga Isus poziva na budnost života. Ta budnost nije tek otvorenost očiju, već prvenstveno otvorenost srca prema Bogu i ljudima. Budnost je stil života. Ona je drugo ime za odgovornost za sebe i za druge, osobito mlađe. Nadalje, budnost je duboka svjesnost, nutarnja sabranost, pozornost prema drugima. Ona se pokazuje i kao zaokupljenost onim što činimo, udubljenost u ono što radimo. Može se shvatiti i kao posvećenost, predanost.

Pozornost na Gospodinove dolaske

Pozornost služi da prepoznamo Gospodinove dolaske jer je obećao svojim da ih neće ostavit kao siročad (*Iv 14,18*). Njegovi dolasci su nenadani i nepredvidljivi. Pa ipak, možemo ih prepoznati i biti njegovi suradnici u izgradnji boljeg društva. Premda se u odnosu prema Bogu često osjećamo usamljeno – Isus na bezbroj načina dolazi u

naš život. Dolazi nam u svojoj riječi koju nam liturgija Crkve stavlja na razmatranje. Čujemo li tu Riječ? Prepoznamo li samo tekst ili i Božju prisutnost u njemu? Dopusštamo li Riječi da nas obuzme, da nas njezin duh prožme i ozdravi. Kako? Tako što će nas osloboditi od ljudske logike uspjeha, strahova od različitih kataklizmi, sumnji, krivih obzira. Božja riječ ima moć da smiruje, tješi; podari nam jasnoću kad smo u sumnji, snagu kad očajavamo, smisao kad nam se zatamne obzori. Ona nam daje sigurnost i jasnoću kad nam se na moru života svaki vjetar istovremeno učini dobrodošao i suvišan.

Neizvjesnost i strah pred budućnošću, koliko god bili opravdani zbog ratnih, klimatskih i tehnoloških opasnosti, Riječ pobjeđuje i usmjeruje nas na ustrajnu izgradnju boljeg društva. Božja riječ širi obzorje, otkriva pravi put kad čovjek izgubi 'busolu', kad izgubi volju za životom pa ne zna ni što bi, ni odakle bi počeo. Slušajući Božju riječ, preuzimajući njezinu logiku i snagu svojim ćemo riječima dati novo 'ruho': naše će misli i riječi biti jasne, duboke, smislene i pune nade, dijaloške i bez osuđivanja. Krist nam dolazi po sakramentima: kako ih primamo i kako se za njih pripremamo? Konačno, dolazi nam u svakom čovjeku kojega susrećemo, a osobito u najpotrebnijima s kojima se poistovjećuje (*Mt 25,40*): imamo li vremena za njih, imamo li volje biti Gospodinova ruka koja podiže, riječ koja tješi, pažnja koja ozdravlja...? Dolazi nam i po prijateljima, njihovim podrškama, ali i konstruktivnim kritikama: prepoznamo li njegovo djelovanje?

Krist temelj života

Biti budan znači i preispitivati se; provjeriti na čemu gradimo svoj život. Moguće je graditi život na snazi, ali zdravlje je krhko; snaga prođe i život se uruši. Moguće je graditi i na ljepoti, ali i ona je prolazna unatoč kirurškim korekcijama. Nadalje, moguće

Guido Reni, *Krist u slavi*, 1621.

je graditi na inteligenciji, bogatstvu, slavi, prijateljstvu... ali i oni su se pokazali nepouzdanima. Konačno, na čemu treba graditi svoj život? Koji je to temelj tako pouzdan i čvrst da bi jamčio sigurnost i uspjeh? Bog je pravi temelj, on je 'stijena vječna'. Njegove zapovijedi su temelj na kojima se gradi kuća života, kuća uspjeha. Samo s Bogom sve postaje dobro, trajno, izgrađujuće za nas i nadahnjujuće za druge.

Međutim, da bi gradili s Bogom neprestano treba biti budan, dobro razlučivati duhove, glasove; darovanom pronicljivošću biti poslušan poticajima Duha Svetoga, a oduprijeti se glasovima zavodnika. Budnost o kojoj Isus govori zapravo podrazumijeva odnos s Bogom iz kojega se gradi život. Odnos koji je temelj svih drugih odnosa. Nepresušni izvor na kojem se napajaju sve čovjekove životne sile, relacije, snovi i očekivanja. Svakodnevni život daje nam potvrdu kako život s Bogom izgrađuje, osmišljava i oplemenjuje. Isto tako znamo iz iskustva, vlastitoga i drugih osoba, kako život bez Boga razgrađuje, obesmišljava i uništava.

Zaborav Boga

Čini se da je zaborav Boga najveći problem postmodernog čovjeka. Naime, mnogi ljudi

kao da više nemaju potrebu za transcendentnim, za Bogom. Veze smrtnog života s vječnošću, mostovi koji su stoljećima, što više, tisućljećima građeni, kao da su sada napušteni, porušeni. Zbog toga mnogi teolozi, filozofi i psiholozi govore o bogozaboravu i bogoubojstvu na Zapadu. Bog pritom nije ateistički negiran već egzistencijalno agnostički ignoriran: živi se kao da Boga nema. Logična posljedica navedenoga vidljiva je u obliku gotovo svakodnevne dekonstrukcije kršćanskih vrijednosti, osobito kršćanske antropologije: identiteta osobe, braka i obitelji. Posljedica navedenoga jest i umor od života i nezapamćena demografska kataklizma u praktički najrazvijenijem i najbogatijem dijelu svijeta. Ukratko, odbacivanje vjere i Boga uzrok je mnogih problema u suvremenom društvu. I sve dok ne priznamo Boga kao konstrukcijsku točku cijele naše egzistencije, neće biti ozdravljenja našeg društva (papa Benedikt XVI.). Tomu je tako jer samo u zajedništvu s Bogom, u budnosti odnosa s njim, ljudski život dobiva puninu, postaje istinski život. U suprotnom, život lišen vjere postaje nemoguć život. To je život koji je teško prihvatiti, a još teže živjeti.

Ivica Jurić

Druga nedjelja došašća

8. prosinca 2024.

ULAZNA PJESMA

Puče sionski, evo,
Gospodin dolazi spasiti
narode; i zagrmjet će
glasom veličajnim
na radost vašega srca.
(Usp. Iz 30,19.30)

ZBORNA MOLITVA

Svemogući i milosrdni Bože,
dok hitimo ususret tvome
Sinu daj da nas zemaljske
obveze i brige ne smetu;
nebeska mudrost tvoje riječi
nek nas uvede u zajedništvo
njegove sudbine.
Koji s tobom.

DAROVNA MOLITVA

Gospodine,
nek nas ponizne molitve i
skromni prinosi pomire
s tobom: ne možemo se
pouzdati u svoje zasluge,
priteći nam u pomoć
svojom milošću.
Po Kristu.

PRIČESNA PJESMA

Ustani, Jeruzaleme,
stani na visoko, vidi radost
što ti dolazi od Boga tvoga!
(Bar 5,5; 4,36)

POPRIČESNA MOLITVA

Gospodine, nahranio si nas
duhovnim jelom.
Smjerno te molimo:
po sudjelovanju u ovom
otajstvu nauči nas, u svjetlu
svoje mudrosti, zemaljskim
se dobrima pravilno služiti,
a za nebeskim težiti.
Po Kristu.

Prvo čitanje Bar 5,1-9

Bog će pokazati sjaj tvoj.

Čitanje Knjige proroka Baruha

Skini, Jeruzaleme, haljinu tugovanja i nesreće, odjeni se zauvijek ljepotom slave Božje, ogrni se plaštem Božje pravednosti, stavi na glavu vijenac slave Vječnoga jer Bog će pokazati sjaj tvoj svemu pod nebom i zasvagda ti dati ime: 'Mir pravednosti' i 'Slava bogoljubnosti'. Ustani, Jeruzaleme, stani na visoko i obazri se na istok: Pogledaj! Djeca se tvoja sabiru od istoka do zapada, na zapovijed Svetoga, radujuć se što ih se spomenuo Bog. Otišli su od tebe pješice, vodio ih neprijatelj, a gle, Bog ih tebi vraća nošene u slavlju, kao djecu kraljevsku. I naredi Bog: neka se snize sve visoke gore i vječne klisure; nek se doline ispune i poravna zemlja da Izrael čvrsto kroči u sjaju slave Božje. A šume i sva stabla mirisna činit će sjenu Izraelu po Božjoj zapovijedi, jer Bog će voditi Izraela u radosti, svjetlom svoje slave prateć ga milosrdem svojim i pravednošću.«

Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Ps 126,1-6

Pripjev: Silna nam djela učini Gospodinu: opet smo radosni!

Kad Gospodin vraćao sužnjeve sionske,
bilo nam je ko da snivamo.
Usta nam bjehu puna smijeha,
a jezik klicanja.

Među poganima tad se govorilo:
»Silna im djela Gospodin učini!«
Silna nam djela učini Gospodin:
opet smo radosni!

Vrati, Gospodine, sužnjeve naše
ko potoke negepske!
Oni koji siju u suzama
žanju u pjesmi.

Išli su, išli plaćući
noseći sjeme sjetveno;
vraćat će se s pjesmom
noseći snoplje svoje.

Drugo čitanje Fil 1,4-6.8-11

Budite čisti i besprijekorni za dan Kristov.

Čitanje Poslanice svetoga Pavla apostola Filipljanima

Braćo: Uvijek se u svakoj svojoj molitvi za vas s radošću molim zbog vašeg udjela u evanđelju od onoga prvog dana sve do sada – uvjeren u ovo: Onaj koji otpoče u vama dobro djelo, dovršit će ga do dana Krista Isusa.

Giovanni Francesco Barbieri,
Sveti Ivan Krstitelj u pustinji, 1652.

Bog mi je doista svjedok koliko žudim za svima vama srcem Isusa Krista! I molim za ovo: da ljubav vaša sve više i više raste u spoznanju i potpunu pronicanju te možete prosuditi što je najbolje da budete čisti i besprijekorni za dan Kristov, puni ploda pravednosti po Isusu Kristu – na slavu i hvalu Božju.

Riječ Gospodnja.

Pjesma prije Evanđelja Lk 3,4-6

Pripravite put Gospodinu, poravnite mu staze!
I svako će tijelo vidjeti spasenje Božje.

Evanđelje Lk 3,1-6

Svako će tijelo vidjeti spasenje Božje.

Čitanje svetog Evanđelja po Luki

Petnaeste godine vladanja cara Tiberija, dok je upravitelj Judeje bio Poncije Pilat, tetararh Galileje Herod, a njegov brat Filip tetararh Itureje i zemlje trahonitidske, i Lizanije tetararh Abilene, za velikog svećenika Ane i Kajfe, dođe riječ Božja Ivanu, sinu Zaharijinu, u pustinji. On obiđe svu okolicu jordansku propovijedajući obraćeničko krštenje na otpuštenje grijeha kao što je pisano u Knjizi besjeda Izaije proroka:

»Glas viče u pustinji:
'Pripravite put Gospodinu,
poravnite mu staze!
Svaka dolina neka se ispuni,
svaka gora i brežuljak neka se slegne!
Što je krivudavo, neka se izravna,
a hrapavi putovi neka se izglađe!
I svako će tijelo vidjeti spasenje Božje.'«

Riječ Gospodnja.

PRIJEDLOZI ZA PJEVANJE

Ulazna:	339.2	Puče sionski
ili	364	Klikujte sada zanosno
Otpjevni psalam:	122	Velika nam djela
Prinosna:	364.2 i 3	Klikujte sada zanosno
Pričesna:	353-354	Čuj, jasni glas odjekuje
	367	Nebesa odozgor rosite
	ŽV 12/2007	Gospodine, daj doći
Završna:	365	Evo ide čas

MOLITVA VJERNIKA

Pozvani da poravnamo sve krivudave staze svojih života i pripravimo put Kristovu dolasku, skrušena se srca obratimo vječnome Ocu te mu uputimo svoje prošnje:

1. Kristov si dolazak navijestio riječima i djelima malenih i neznatnih ljudi. Daj da sveta Crkva nikad ne zaboravi brinuti o najmanjima i najslabijima ovoga svijeta, molimo te.
2. Ivan Krstitelj je životom i djelima hrabro svjedočio nadolazeće spasenje. Daj da pastiri svete Crkve jednakom gorljivošću neprestano pozivaju ljude na obraćenje, molimo te.
3. Da bismo u svoja srca istinski primili tvoga Sina, moramo se obratiti i očistiti od svih zala koja nam se neprestano uvlače u život. Podari nam želju i hrabrost da nadvladamo vlastite slabosti te prihvatimo put spasenja, molimo te.
4. Često se priklanjamo vodstvu onih koji se glasno nameću. Podaj nam Duha spoznaje da u sveopćem kaosu današnjice možemo razlučiti glas tvoga Sina i slijediti njegov nauk, molimo te.
5. I u ovoj godini smo od tebe primili obilje dobara. Daj da ti neprestano iskazujemo zahvalnost za sva tvoja dobročinstva, shvaćajući time da je i zahvalnost tvoj dar za jačanje u vjeri, molimo te.

Vječni Oče, vođeni tvojom neizmjernom ljubavlju, molimo te da nam otvoriš srca za prihvaćanje obraćenja, da bi svako tvoje dobro djelo koje s nama i u nama započinjesh, bilo i dovršeno za vječnost.
Po Kristu, Gospodinu našem. Amen.

GPS ili VIP prema Božiću?

Često se dogodi da se pojedinac izgubi, nekad vlastitom, nekad tuđom krivnjom. Čak i oni koji pokušavaju vjerno slijediti upute GPS navigacije (ponekad) bi mogli pogriješiti, ali ako uz to znaju čitati prometne znakove lakše će se snaći. Današnja druga nedjelja došašća nam daje nove smjernice prema Božiću i to uz pomoć nekih biblijski smjernica i VIP osoba kako se ne bismo izgubili. Jer nam neke osobe mogu pomoći na putu vjere da se pripremimo za Božić. Ali ako smo odlučili ne slijediti ih, nikada nećemo doći spremni i nećemo moći prepoznati Isusa i značenje dana Njegovog rođenja. Tako ćemo na koncu dati veću važnost ovozemaljskim aspektima i Božić prihvatiti samo kao zabavu. Ako se, međutim, pustimo voditi Svetim pismom i prorocima koji nas pripremaju za rođenje obećanog Mesije, dajući nam ključeve za njegovo razumijevanje, Božić će imati drugačiji okus.

Stav putnika

Kroz Poslanicu Filipljanima koja je Pavlov najintimniji i najosobniji spis možemo primijetiti osjećaje radosti i nježnosti prema zajednici koja je oduvijek bila uz Apostola »od prvog dana sve do sada«. U liturgijskom odlomku današnje nedjelje gdje čitamo Pavlovu molitvu, koja je zaziv i zahvala, nalazimo obećanje o izvršenju Božjeg djela »o danu Gospodinova dolaska« i o potrebnom ponašanju za taj trenutak. Pavao govori kako se »uvijek« (gr. *pantote*: »u svakoj prilici; neprestano«) molio za Filipljane. Njegova molitva ne samo da je postojana, već je neprestana (r. 4a) te je prožeta radošću. Radost je jedna od tema koja se proteže kroz čitavu Poslanicu Filipljanima. Ona je ujedno i objava i plod Duha te znak Božjeg kraljevstva (usp. *Rim* 14,17; *Gal* 5,22; *1Sol* 1,6). Uzrok Apostolove radosti je zajedništvo (gr. *koinōnia*) u potpunom prijanjanju uz evanđelje (r. 5).

Evanđelje o kojem Pavao govori važno je za ponašanje zajednice (usp. *Fil* 1,27; 2,15-16). Aktivno zajedništvo u Evanđelju vremenski je određeno »od prvog dana sve do sada«, što znači da je ono bitna odlika Filipljana i treba takva ostati sve do »dana Isusa Krista« (r. 6). U ovakvom je kontekstu moguće poistovjetiti evanđelje sa spasenjem. Spasenje koje je započelo s Kristovom smrću i uskrsnućem nastavlja se, jer je riječ o Božjem »dobrom djelu« (gr. *ergon agathon*). Božje dobro djelo podsjeća na čin stvaranja, a čin novog stvaranja koji je započeo u zajednici ima se dovršiti u budućnosti (Pavao misli na buduću preobrazbu o kojoj će govoriti u *Fil* 3,20-21). Upravo takav trebao bi biti naš stav na putovanju prema Božiću, ispunjen postojanom molitvom, radošću i dobrim djelima.

VIP vodič

Ako slučajno zalutamo od Pavlovih smjernica, Ivan Krstitelj nam može biti dobar VIP vodič jer nas zove i upozorava da je put kojim idemo pogrešan. Stoga uz smjernice bismo trebali birati hoćemo li ga poslušati ili ne da bismo išli dalje, inače možemo nastaviti svojim putem, preuzimajući odgovornost za vlastite pogreške. Evanđelje ove nedjelje nas stoga želi upoznati s likom Ivana Krstitelja. Uz precizan povijesni okvir evanđelje nam prikazuje neke važne osobe vremena Ivana Krstitelja. Iznad svega, predstavljen je car Tiberije, najvažniji čovjek na svijetu, u petnaestoj godini svoje vladavine. Tu je i druga ruka rimskoga cara u Judeji, to jest Poncije Pilat, a potom i drugi vladari i kraljevi (poput Heroda) koji su marionete središnje vlasti, ali u rukama Rimljana. I na kraju još je tu spomen VIP osoba predstavljenih kroz religijsku vlast, a to su veliki svećenici Ana i Kajfa.

Evanđelist Luka očito piše ovaj okvir iz dva razloga: prvi je da svojoj pripovijesti da povijesnu dosljednost kako ne bi riskirao

da se priča o Isusu smatra samo nekom vrstom bajke izvan vremena. Ali možda je drugi razlog važniji za nas danas: sa svim povijesnim VIP osobama tog vremena, bitnima i na civilnoj i na vjerskoj razini, gdje Bog odlučuje progovoriti?

Govori Luka: »Božja riječ dođe u pustinju, Ivanu, sinu Zaharijinu«. Slično kao što je na početku svoga evanđelja govorio o Božjem očitovanju mladoj ženi u nepoznatom gradu Nazaretu, i ovdje jasno želi pokazati da su putovi koje Bog odabire u povijesti uvijek najneočekivaniji i najskrivljeniji. Evanđelist nam želi poručiti da Bog, sa svim »povijesnim infrastrukturama« koje je imao na raspolaganju Mesiju uvede u središte povijesti, prvo odabire mladu nepoznatu ženu iz prigradskog grada, a zatim muškarca koji propovijeda u pustinji.

Kada promatramo važne svjetske događaje, bilo na političkoj, zabavnoj ili kulturnoj razini, može biti da se osjećamo kao mali i beznačajni pijun. Koliko god se trudili, dobro znamo da je naša životna priča u usporedbi s velikim likovima, VIP osobama (*Very Important Person*) povijesti uvijek premalena i beznačajna. Prečesto mislimo da je za Boga naš životni put nebitna stvar i da bi možda trebao učiniti senzacionalne i velike geste samo odabirom velikih i moćnih kako bi se sve promijenili i da njegovo Kraljevstvo pobijedi. Ali Evanđelje nam pokazuje drugačiji put. Bog bira upravo sporedne ceste, najmanje uličice, najmanje vidljiva mjesta za ulazak u povijest i najnezatnije VIP osobe. Bog putuje često bez GPS-a, koristi duže i zavojitije ceste da bi sišao u ljudsku povijest, baš kao što je učinio s Marijom, Ivanom Krstiteljem, galilejskim

Pieter de Grebber, *Ivan Krstitelj i Herod Antipa*, 1640.

ribarima, siromasima, grešnicima pa čak i strancima i poganima. Bog je taj koji odlučuje sniziti planine i ispuniti praznine kako bi došao do čovjeka, došao do mene, dosegaio čovječanstvo preko mene (nas).

Pričajući Ivanovu priču, Bog sve to ostvaruje i želi dati nadu onima koji slušaju i pokušavaju slijediti njegov primjer. Jednako tako Bog dopire i do svakoga od nas, prolazi kroz malenost naše osobne povijesti, čak i ako nismo povijesni VIP, iako je naša cesta puna rupa, prepreka i krivudavih staza. Jer »Bog će nas vodit u radosti, svjetlom svoje slave, prateć nas milosrdem svojim i pravednošću« (usp. *Bar* 5,9), samo je potrebno znati imati dobrog VIP vodiča. I dok nas svijet tjera da se gubimo i lutamo, daje nam pogrešne signale, moramo znati uključiti GPS svog srca, držati pogled uperen u odredište do kojeg želimo stići i svojim mozgom razlikovati signale koji pokazuju pravi smjer.

Andelo Maly

Bezgrješno začće Bl. Djevice Marije

9. prosinca 2024.

ULAZNA PJESMA

Radujem se u Gospodinu,
radujem, duša moja kliče
u Bogu mojemu, jer me
odjenu haljinom spasenja,
zaogrnu me plaštem
pravednosti kao nevjestu,
urešenu nakitom.
(Iz 61,10)

ZBORNA MOLITVA

Bože, ti si po zaslugama
smrti svoga Sina unaprijed
oslobodio od svake ljage
grijeha začće Djevice
Marije i tako pripravo
dostojan stan svome Sinu.
Po njezinu zagovoru daj nam
da čista srca dođemo k tebi.
Po Gospodinu.

DAROVNA MOLITVA

Gospodine, milostivo primi
spasonosni prinos o
svetkovini bezgrešnog
začća blažene Djevice
Marije. Nju si, vjerujemo,
darom svoje milosti
unaprijed očuvao od svake
ljage: po njezinu zagovoru i
nas oslobodi svake krivice.
Po Kristu.

PRIČESNA PJESMA

Slavno se o tebi zbori, Marijo:
iz tebe se rodilo Sunce
pravde, Krist, Bog naš!

POPRIČESNA MOLITVA

Gospodine, Bože naš!
Primljena otajstva neka
iscijele u nama rane
onoga grijeha od kojega
si jedinstveno unaprijed
očuvao bezgrešno začće
blažene Marije.
Po Kristu.

Prvo čitanje Post 3,9-15-20*Neprijateljstvo ja zamećem između roda tvogega i roda njezina!*

Čitanje Knjige Postanka

Pošto je Adam jeo s drveta, zovne ga Gospodin, Bog: »Gdje si?« – reče mu. On odgovori: »Čuo sam tvoj glas u vrtu; pobjah se jer sam gol, pa se sakrih.« Nato mu reče: »Tko ti otkri da si gol? Da nisi jeo sa stabla s kojega sam ti zabranio jesti? Čovjek odgovori: »Žena koju si mi dao – ona mi je dala sa stabla pa sam jeo.« Gospodin, Bog, reče ženi: »Što si to učinila?« »Zmija me prevarila pa sam jela«, odgovori žena.

Nato Gospodin, Bog, reče zmiji: »Kad si to učinila, prokleta bila među svim životinjama i svom zvjeradi poljskom! Na trbuhu svome puzat ćeš i prašinu jesti sveg života svog! Neprijateljstvo ja zamećem između tebe i žene, između roda tvogeg i roda njezina: on će ti glavu satirati, a ti ćeš mu vrebati petu.« Svojoj ženi čovjek nadjene ime Eva, jer je majka svima živima.

Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Ps 98,1-4*Pripjev: Pjevajte Gospodinu pjesmu novu jer učini djela čudesna.*

Pjevajte Gospodinu pjesmu novu
jer učini djela čudesna.
Pobjedu mu pribavi desnica njegova
i sveta mišica njegova.

Gospodin obznani spasenje svoje,
pred poganima pravednost objavi.
Spomenu se dobrote i vjernosti
prema domu Izraelovu.

Svi krajevi svijeta vidješe
spasenje Boga našega.
Sva zemljo, poklikni Gospodinu,
raduj se, kliči i pjevaj!

Drugo čitanje Ef 1,3-6.11-12*Izabra nas u njemu prije postanka svijeta.*

Čitanje Poslanice svetoga Pavla apostola Efežanima

Blagoslovljen Bog i Otac Gospodina našega Isusa Krista, on koji nas blagoslovi svakim blagoslovom duhovnim u nebesima, u Kristu. Tako: u njemu nas sebi izabra prije postanka svijeta da budemo sveti i bez mane pred njim; u ljubavi nas predodredi za posinstvo, za sebe, po Isusu Kristu, dobrohotnošću svoje volje, na hvalu slave svoje milosti kojom nas zamilova u Ljubljenome. U njemu, u kome i nama – predodređenima po naumu Onoga koji sve izvodi po

Jusepe de Ribera,
Bezgrješno začeće, 1635.

odluci svoje volje – u dio pade da budemo na hvalu Slave
njegove – mi koji smo se već prije nadali u Kristu.

Riječ Gospodnja.

Pjesma prije Evanđelja Lk 1,28

Zdravo Marijo! Milosti puna! Gospodin s tobom!
Blagoslovljena ti među ženama!

Evanđelje Lk 1,26-38

Zdravo, milosti puna! Gospodin s tobom!

Čitanje svetoga Evanđelja po Luki

U ono vrijeme: posla Bog anđela Gabriela u galilejski grad imenom Nazaret k djevici zaručenoj s mužem koji se zvao Josip iz doma Davidova; a djeвица se zvala Marija. Anđeo uđe k njoj i reče: »Zdravo, milosti puna! Gospodin s tobom!«

Na tu se riječ ona smete i stade razmišljati kakav bi to bio pozdrav. No anđeo joj reče: »Ne boj se, Marijo! Ta našla si milost u Boga. Evo, začēt ćeš i roditi sina i nadjenut ćeš mu ime Isus. On će biti velik i zvat će se Sin Svevišnjega. Njemu će Gospodin Bog dati prijestolje Davida, oca njegovog, i kraljevat će nad domom Jakovljevim uvijek i njegovu kraljevstvu neće biti kraja.« Nato će Marija anđelu: »Kako će to biti kad ja muža ne poznajem?« Anđeo joj odgovori: »Duh Sveti sići će na te i sila će te Svevišnjega osjeniti. Zato će to čedo i biti sveto, Sin Božji. A evo tvoje rođakinje Elizabete: i ona u starosti svojoj začē sina. I njoj, nerotkinjom prozvanoj, ovo je već šesti mjesec. Ta Bogu ništa nije nemoguće!« Nato Marija reče: »Evo službenice Gospodnje, neka mi bude po tvojoj riječi!« I anđeo otiđe od nje.

Riječ Gospodnja.

PRIJEDLOZI ZA PJEVANJE

Ulazna:	568.3	Radujem se u Gospodinu
ili	763	Zdravo budi, Marijo
Otpjevni psalam:	572	Pjevajte Gospodinu
Prinosna:	368	Poslan bi anđel Gabrijel
Pričesna:	355	Riječ spasenja proizlazi
	370	Zlatnih krila
	599	Zdravo budi, Marijo
Završna:	598	Zdravo Djevice

MOLITVA VJERNIKA

U dubokoj zahvalnosti za život Blažene Djevice Marije, po kojoj je Krist darovan svijetu za spasenje, zahvalna se srca utecimo nebeskom Ocu te ga zamolimo:

1. Anđeo Gabriel je Djevicu Mariju nazvao punom milosti. Izlij obilje svoje milosti i na svetu Crkvu da bi znala nasljedovati Marijin put predanja za spasenje svijeta, molimo te.
2. Marija je u svoj svojoj poniznosti hrabro prihvatila povjerenu zadaću. Daj da papa, biskupi i svećenici jednakim predanjem neumorno pričaju svim zadaćama svoje svete službe, molimo te.
3. Unatoč svojoj starosti, i sveta Elizabeta je začēla te rodila sina. Daj da svi supružnici mogu doživjeti milost roditeljstva i na tome ti daru neprestano zahvaljivati, molimo te.
4. Mnoge su žene i muškarci ostali sami i teško podnose križ usamljenosti. Daj da ih okolina ne osuđuje, već im svojom blizinom pruža osjećaj obiteljske ljubavi i pripadnosti, molimo te.
5. Poslušnost i predanje tvojoj Riječi krasili su Marijinu dušu. Daj nam svima nasljedovati njen primjer u ovezemaljskom životu te tako zavrijediti vječno prebivalište u tvome nebeskom kraljevstvu, molimo te.

Oče nebeski, hvala ti što u svojoj neizmjerljivoj dobroti naše prošnje neprestano uslišavaš. Daj da nas Marijin primjer neprestano nadahnjuje da slijedimo put Istine koji vodi vječnomu spasenju.

Po Kristu, Gospodinu našem. Amen.

Bezgrješno zaćeće kao podsjetnik na potrebu otkupljenja

Paradoks kršćanstva u suvremenom svijetu, ali i od samih početaka širenja kršćanstva, bio je često u nadilaženju utabanih staza ljudske logike. To nikako ne znači da je kršćanstvo ičime poništilo logiku, dapače, često je ljudska logika proizlazila iz uskih okvira zadatosti bez traženja dubljeg smisla postajući time samodostatna. Samim time logičnost je postajala samozadovoljna i samodostatna, bez traženja konkretne istine ili otvaranja novih puteva traženja istine. No, logika ostaje apstrakcija ukoliko ne postoji biće koje promišlja logički. Na tom tragu kršćanstvo je rušilo stereotipe, strahove i neutemeljene istine proizašle iz ljudske ograničenosti otvarajući put čistoj logici i kršćanskom nadahnuću čovjekova promišljanja.

U vrijeme kada papa Pio IX. definira Bezgrješno zaćeće Blažene Djevice Marije, 8. prosinca 1854., definicija koju je iznio bila je duboko protukulturna gesta prevladavajućem mentalitetu samodostatnog svijeta zahvaćenog idejom nesputanog napretka. U apostolskoj konstituciji »Ineffabilis Deus«, o Bezgrješnom zaćeću Blažene djevice Marije, zapisano je sljedeće: »Djevica Marija u trenutku zaćeća bila je sačuvana od svih nečistoća istočnog grijeha jedinstvenom povlasticom milosti s obzirom na zasluge Isusa Krista.« Govor o grijehu, osobito o istočnom grijehu, kroz 19. stoljeće pa sve do danas postao je vrlo nepopularan i gurnut u okvire Crkve. Ideja o nepovratnom napretku prema čovjekovu potpunom ispunjenju gdje je sam čovjek spreman preuzeti autonomnu kontrolu nad vlastitom poviješću i budućnošću, transformirala se od 19. stoljeća do danas u ideju čovjekovog nesputanog napretka čineći svaki božanski autoritet suvišnim. Papa Pavao VI. na zatvaranju Drugog vatikanskog koncila sazeo je ovu novu idejnu stvarnost u rečenici: »Boga

koji je postao čovjekom, zamijenio je čovjek koji je postao bog.« Utopističke ideje iz vremena prosvjetiteljstva transformirale su se u posljednjih dvije stotine godina u naglašavanje prirodne dobrote čovjeka kojemu ne treba nikakva božanska pomoć ili intervencija, čovjek je dovoljno inteligentan i snažan da sam stvori svijet po mjeri svakoga uz pomoć ljudskih kreativnih energija. Sav ljudski potencijal usmjeren je na stvaranje globalne utopije u kojoj je preživljavanja i dominacija nagrada za one koji ostvaruju svoje ljudske potencijale do maksimuma. Već ovaj kratki osvrt na dominantnu ideju čovjekove apsolutne autonomije i samodostatnosti koja isključuje svaki govor o božanskom, a time i grijehu, osobito istočnom grijehu, učinila ga je jednom stvarnošću koja je ružan relikv srednjega vijeka. Govor o Bezgrješnom zaćeću Blažene Djevice Marije bio je izazov gubitku osjećaja za grijeh i procesima divinizacije čovjeka.

Nauk Crkve o Bezgrješnom zaćeću Blažene Djevice Marije u središte stavlja govor o Kristu, čime se naglašava da je samo jedan čovjek bezgrješan i da je jedini sačuvan od rođenja u grijehu. Marija je posebnom Božjom intervencijom sačuvana od istočnoga grijeha, kako bi se Bog mogao utjeloviti u prostoru milosti, čime ona sama postaje »puna milosti.« Time je ona od trenutka svoga postojanja bila oslobođena univerzalne grješnosti, koja dotiče svakog čovjeka od prvih trenutaka našeg postojanja. Ideja o čovjekovoj potpunoj autonomiji i nesputanom napretku slama se upravo na očitoj stvarnosti čovjekove sklonosti grijehu koja zahvaća sve aspekte života. Bog se utjelovljuje radi čovjeka, muka, smrt i uskrsnuće tajna su vjere u Boga koji želi čovjeka osloboditi robovanja zlu. Blažena Djevica Marija koja je bila izabrana za majku Spasitelja svijeta dolično je

oslobođena od istočnoga grijeha kako bi bila dostojna poslanja da svijetu porodi onoga koji će ga otkupiti i spasiti od grijeha, a to može samo Bog.

Bezgrješno začeće Marijino naglasilo je univerzalnost grijeha, ali u isto vrijeme i univerzalnost otkupljenja. Ideja nesputanog napretka čovjeka i tehnologije dovela je do velikih poremećaja u suvremenom svijetu. Katastrofalni rezultati ove ideologije stvorili su svijet na rubu sloma: neravnomjerna raspodjela bogatstva, ekonomska polarizacija svijeta, zagađenja zraka, zemlje i vode, stalna prisutnost rata i terorizma, besmisao života kod sve većeg broja ljudi, raspadanje i sustavno uništavanje braka i obitelji, različiti oblici institucionalnog i pojedinačnog zlostavljanja, moralno relativiziranje i opravdanje zla, samo si neki oblici samorazornog mentaliteta suvremenog čovjeka koji ne poznaje grijeh, a ne traži niti spasenje. Univerzalna prisutnost grijeha koji stvara globalne strukture zla čovjeka današnjice zatekla je pred pitanjem smisla egzistencije. U suvremenoj globalnoj stvarnosti uz sveprisutne strukture zla sve više se ističe i potreba da se istakne potreba otkupljenja. Dezorijentiranost i surovo očitovanje moralnog relativizma vapi da se u središte kršćanskog navještaja stavi Kristova otkupiteljska žrtva. Marijino Bezgrješno začeće ponovno nas upućuje na činjenicu kako nam je u univerzalnoj ljudskoj katastrofi ponovno potrebno naći Krista.

Otkupljenje koje je Mariju učinilo bezgrješnom još je uvijek tu da ukloni grijeh, strukture zla koje je grijeh stvorio, ali i da ukloni neuspjeh i bescilnost suvremenog čovjeka. Nauk o Bezgrješnom začeću podrazumijeva univerzalnost istočnog grijeha, ali također odražava i posvješćuje

Jusepe de Ribera, *Bezgrješno začeće*, 1635.

nauk o Kristovoj univerzalnoj otkupiteljskoj žrtvi. Samozadovoljan i samodostatan čovjek stvorio je globalnu strukturu grijeha koja ga vodi u samouništenje, dok nam Bezgrješno začeće ponovno stavlja u prvi plan potrebu otkupljenja u svijetu očaja. Marija nam ponovno u središte života donosi Krista, u središte globalne kulture smrti stavlja se ponovno Krist i njegovo otkupiteljsko djelo. U dezorijentiranosti današnjice Marija Bezgrješna nas ponovno upućuje na Krista i našu potrebu za njime i njegovim otkupljenjem.

Daniel Patafta

Treća nedjelja došašća

15. prosinca 2024.

ULAZNA PJESMA

Radujte se
u Gospodinu uvijek!
Ponavljam: radujte se!
Gospodin je blizu!
(Fil 4,4-5)

ZBORNA MOLITVA

Bože, ti vidiš:
mi s vjerom očekujemo
blagdan rođenja
Gospodnjega.
Molimo te da nam bude
događaj spasenja
te ga radosno proslavimo
svečanom službom hvale.
Po Gospodinu.

DAROVNA MOLITVA

Gospodine,
daj da ti neprestano
prikazujemo žrtvu svoga
predanja: mi obnovljamo
Kristovo otajstvo da tvoje
spasenje u nama snažno
djeluje.
Po Kristu.

PRIČESNA PJESMA

Recite preplašenim srcima:
»Budite jaki, ne bojte se!
Evo Boga našega,
dolazi da nas spasi!«
(Usp. Iz 35,4)

POPRIČESNA MOLITVA

Gospodine,
utječemo se tvojoj dobroti:
po ovoj svetoj gozbi očisti
nas od grijeha i pripravi nam
duh za buduće blagdane.
Po Kristu.

Prvo čitanje Sef 3,14-18a

Gospodin će klikati nad tobom radosno.

Čitanje Knjige proroka Sefanije

Klikći od radosti, Kćeri sionska, viči od veselja, Izraele! Veseli se i raduj se iz sveg srca, Kćeri jeruzalemska! Gospodin te riješio tvoje osude, neprijatelje tvoje uklonio! Gospodin, kralj Izraelov, u sredini je tvojoj! Ne boj se više zla! U onaj dan reći će se Jeruzalemu: »Ne boj se, Sione! Neka ti ne klonu ruke! Gospodin, Bog tvoj, u sredini je tvojoj, silni spasitelj! On će se radovati tebi pun veselja, obnovit će ti svoju ljubav, kliktat će nad tobom radosno kao u dan svečani.«

Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Iz 12,2-3.4b-6

Pripjev: Klićite i radujte se jer je velik među vama Svetac Izraelov!

Evo, Bog je spasenje moje,
uzdam se, ne bojim se više,
jer je Gospodin snaga moja i pjesma,
on je moje spasenje.

I s radošću ćete crpsti vodu
iz izvorâ spasenja.

Hvalite Gospodina,
prizivajte ime njegovo!
Objavite narodima djela njegova,
razglašujte uzvišenost imena njegova!

Pjevajte Gospodinu jer stvori divote,
neka je to znano po svoj zemlji!
Kličite i radujte se, stanovnici Siona,
jer je velik među vama Svetac Izraelov!

Drugo čitanje Fil 4,4-7

Gospodin je blizu!

Čitanje Poslanice svetoga Pavla apostola Filipljanima

Braćo: Radujte se u Gospodinu uvijek!

Ponavljam: radujte se!

Blagost vaša neka je znana svim ljudima!
Gospodin je blizu! Ne budite zabrinuti ni za što,
nego u svemu – molitvom i prošnjom,
sa zahvaljivanjem – očitujte svoje molbe Bogu.
I mir Božji koji je iznad svakog razuma
čuvat će srca vaša i vaše misli u Kristu Isusu.

Riječ Gospodnja.

Giovanni Battista Gaulli,
Sveti Ivan Krstitelj poučava mnoštvo, 1695.

Pjesma prije Evanđelja Iz 61,1

Duh Gospodnji na meni je,
blagovjesnikom biti ubogima posla me.

Evanđelje Lk 3,10-18

Što nam je činiti?

Čitanje svetog Evanđelja po Luki

U ono vrijeme: Pitalo je Ivana mnoštvo: »Što nam je dakle činiti?« On im odgovaraše: »Tko ima dvije haljine, neka podijeli s onim koji nema. U koga ima hrane, neka učini isto tako.« Dođoše krstiti se i carinici pa ga pitahu: »Učitelju, što nam je činiti?« Reče im: »Ne utjerujte više nego što vam je određeno.« Pitahu ga i vojnici: »A nama, što je nama činiti?« I reče im: »Nikome ne činite nasilja, nikoga krivo ne prijavljujte i budite zadovoljni svojom plaćom.«

Narod bijaše u iščekivanju i svi se u srcu pitahu o Ivanu nije li on možda Krist. Zato im Ivan svima reče: »Ja vas, istina, vodom krstim. Ali dolazi jači od mene. Ja nisam dostojan odriješiti mu remenje na obući. On će vas krstiti Duhom Svetim i ognjem. U ruci mu vijača da pročisti gumno svoje i sabere žito u žitnicu svoju, a pljevu će spaliti ognjem neugasivim.« I mnogim je drugim pobudama Ivan narodu navješćivao evanđelje.

Riječ Gospodnja.

PRIJEDLOZI ZA PJEVANJE

Ulazna:	340.1	Radujte se u Gospodinu
ili	364	Klikujte sada zanosno
Otpjevni psalam:	ŽV 12/2009	Kličite i radujte se
Prinosna:	364.2 i 3	Klikujte sada zanosno
ili	349	Srca gore
Pričesna:	350.2	Evo Boga našega
	352	Nebesa Stvorče zvjezdanih
Završna:	ŽV 12/2007	Sav svijete

MOLITVA VJERNIKA

Braće i sestre, s radošću se utecimo nebeskom Ocu, moleći ga da očisti naša srca od svakoga zla i svojom ih milošću otvori za primanje njegove Riječi:

1. Crkva i cijeli svijet s radošću iščekuju Kristovo rođenje. Daj da nas taj veliki događaj nanovo ujedini u međusobnoj ljubavi i pomaganju, molimo te.
2. Ivan Krstitelj je cijeloga svog života pozivao ljude na obraćenje. Podari svećenicima potrebno znanje i moć da nas znaju i mogu poučiti kako se obratiti i nastaviti životni put uz Krista, molimo te.
3. U svijetu mnogi moćnici uživaju vlast i blagostanje. Daj da uvide kako pravednim življenjem svog položaja u društvu mogu iskorijeniti nepravdu prema nemoćnima i siromašnima, molimo te.
4. U našoj blizini živi mnogo siromašnih i napuštenih. Podaj nam razaznati naše stvarne materijalne potrebe te, umjesto rastrošnosti za vlastitu ugodu, od srca pomoći potrebitima, molimo te.
5. Često nepotrebno brinemo oko mnogih stvari. Daj da uvidimo besmisao takvih briga i svo svoje povjerenje stavimo u tvoje svete ruke, dopuštajući ti da upravljaš našim putevima, molimo te.

Oče nebeski, usliši, molimo te, ove naše molitve koje smo ti izrekli. Podaj nam razumjeti riječi koje nam je uputio Kristov preteča te se u svojim srcima konačno odlučiti za obraćenje i radosno služenje bližnjima. Po Kristu, Gospodinu našem. Amen.

Sjekira na korijenu zala

Nakon što je Luka opisao kada je i gdje Božja riječ došla Zaharijinu sinu Ivanu i nakon što je donio oštre Ivanove riječi kojima je svoje slušatelje budio i poticao na obraćenje, Luka donosi Ivanove odgovore izravnim pitanjima triju grupa slušatelja. Pitanja su mu postavljali mnoštvo, zatim carinici te na koncu vojnici.

Pitanje je uvijek isto: »Što nam je činiti?« To je temeljno pitanje ljudskoga života. U svakoj se životnoj situaciji pitamo što nam je činiti. Nismo programirani. Ne živimo po instinktu. Imamo slobodu volje. Možemo grijешiti. Grijеšimo. No možemo mijenjati svoje ponašanje i djelovanje. To je sva svrha Ivanova propovijedanja. Dočim se netko pita što mu je činiti, već je razumio svoju slobodu. Obraćenje je moguće samo ako je čovjek u stanju mijenjati se. U ovom pitanju je prisutna inteligencija i volja. Čovjek je biće koje razumijeva svijet, druge i sebe i istodobno je u stanju donositi odluke. Ako se prisjetimo snažne Ivanove metafore o sjekiri koja je položena na korijen stablima, postaje nam jasnije da ovo pitanje dolazi iz probuđene volje za životom. Obraćenje se događa kada čovjek otkrije da ga njegov način života vodi u smrt, s jedne strane, i da mu je, s druge, otvoren put u život. Zato pitanje s kojim ljudi dolaze Ivanu zapravo glasi: Što nam je činiti da imamo život?

Ivanovi se odgovori na prvi pogled čine jednostavnim i ne odveć zahtjevnima. Kao da svojim odgovorima poziva ljude na minimum. No, ako Ivanu i njegovim riječima damo dovoljno vremena i pozornosti, oni se pokazuju jednako oštrima kao i metafora o sjekiri položenoj na korijen stabla. Ivan uistinu dira korijenje zla koje čovjeka odvodi od Boga u ispraznost i od života u smrt. »Tko ima dvije haljine, neka podijeli s onim koji nema. U koga ima hrane, neka učini isto tako.« Ovo je odgovor mnoštvu. Odjeća i hrana su dvije stvari koje čovjek

treba priskrbiti kako bi mogao živjeti. No Ivan ne govori o tome. On govori o odnosu prema drugome. O pravednosti koja se sastoji o brizi za odjeću drugoga i za hranu koja treba drugome. Cijela ljudska povijest je borba da preživim ja i moji najbliži. Obitelj, klan, pleme, narod. I uvijek je to borba protiv drugoga koji mi prijeti oduzeti upravo ono što mi je potrebno da živim i osiguram život sebi i svojim. Takav stav vodi u neprestani rat svakoga protiv svih. To je korijen zala. Obraćenje se sastoji u otkriću tuđe golotinje i tuđe gladi. Ivan sabire u malo riječi cijeli trud povijesti da čovjek pronađe drukčiji način života. Otkriti da je drugi gladan i gol kao i da ga ja mogu nahraniti jer ja imam hrane i zaodjenuti jer imam čime je korjenito obraćenje.

Ljudi svoj život uređuju zakonima. Zakone donose oni koji su na vlasti. Vlast nikada ne donosi zakone protiv sebe. U zakonima se tako uvijek može naći najveća nepravda kojom vlast štiti svoje interese skrivene iza naličja pravde koja se samo naoko brine za sve na isti način. Ivan polaže sjekiru na takvo shvaćanje pravde. Pravda počinje kada otkrijem da ja imam dvije haljine, a netko drugi ni jednu i da to ne skrivam zakonom i svojim pravom, nego vidim kao nepravdu koju mogu ispraviti tako da jednu haljinu dam onom tko nema. Ivan polaže sjekiru na ljudsku gramzljivost i gomilanje dobara jednih na štetu drugih.

Kada ga carinici pitaju što je njima činiti, Ivan im kaže da ne utjeruju više nego što im je određeno. Carinici su bili u službi rimske vlasti. Utjerivali su porez za Rimljane i iznad toga za sebe. I ovdje Ivan dira korijen zala zajedničkoga života. Tko ima pristup zajedničkim dobrima uvijek je u napasti da dio dobara nepravедno uzme za sebe. Danas to nazivamo korupcijom. I neprestano smo izloženi uvijek novim skandalima korupcije. I pratimo nemoć njezina

suzbijanja. I opažamo kako je Ivan u pravu. Antikorupcijski programi ne uspijevaju iskorijeniti korupciju. Događa se obratno. Takvi programi uvijek iznova uspijevaju sakriti najveću korupciju. Izlaz je u obraćenju. Svijet se ne mijenja programima. Najveće promjene u svijetu se događaju obraćenjem ljudskoga srca. Ivan je u ovome najvažniji i najjašniji preteča Krista.

Vojnicima Ivan polaže sjekiru na korijene zala koja se hvataju njihova života. Nasilje. Volja da silom riješim sve sukobe. Volja da ja, zato što u ruci imam silu, određuje tko će silu trpjeti, a koga će ona štititi. Jedne štitim bez obzira na njihove nepravde, a druge prijavljujem bez obzira na njihov pravedni život. Ne nepravdi i ne nasilju.

Što nam je činiti? Sa svojim dobrima, svojim novcem i svojom silom, snagom i moći. I Ivanov je odgovor uvijek suprotan od onoga što najčešće i redovito činimo. I u odgovoru je uvijek slika sjekire položene na korijene. Odlučno odsjeći zlo koje se ukorijenilo. Dobra nam nisu dana da ih množimo, nego da ih dijelimo. Novac nam nije dan da ga sakupljamo i pretvaramo u božanstvo, nego da njime svijet i odnose činimo boljima. Sila nije u našim rukama da njome činimo nasilje, nego da održimo red potreban za dobar život.

Narod je Ivanove riječi uzimao ozbiljno i bio je u velikom iščekivanju. Ivan je bio toliko snažan i jasan da su se pitali nije li možda on Krist. I zato je Ivan i tu jasan. On nije Krist. Krist dolazi. On je jači od njega. Ivan nije u napasti da zauzme njegovo mjesto. Naprotiv! Za sebe kaže da nije dostojan Kristu odriješiti remenje na obući. I najavljuje Krista koji će razdvojiti žito od pljeve.

Kada vjernici na nedjeljnom sastanku slušaju Lukin izvještaj o Kristovu preteči

Adam Elsheimer, *Sveti Ivan Krstitelj*, 1605.

Ivanu i kada dopuste da ih Ivanove slike povedu na mjesto odluke, opažaju kako je to mjesto u njima samima. Srce. Ljudsko srce je mjesto na kojem se odlučuje tko ide kojim putem. U srcu se odlučuje za pravdu. I u pravilu u srcu otkrijemo da smo najprije nepravedni, a tek potom donosimo odluku o obraćenju i pravednosti, da smo najprije zabrinuti za sebe, a tek nakon toga otkrivamo druge pored sebe, da se najprije zalijepimo za novac, a tek potom opažamo kako nas on odvaja od Boga. No, oni u Kristu otkriju i svjetlo i snagu koje im omogućuju korjenito obraćenje. Vjernicima je tako susret s Kristom izvor snage za život odsječen od dubokih korijena zala.

Ante Vučković

Četvrta nedjelja došašća

22. prosinca 2024.

ULAZNA PJESMA

Rosite, nebesa, odozgor,
i oblaci, daždite Pravednika!
Neka se rastvori zemlja
da procvjeta Spasiteljem!
(Iz 45,8)

ZBORNA MOLITVA

Gospodine,
po anđelovu smo
navještenju upoznali
utjelovljenje Krista,
tvoga Sina. Molimo te:
ispuni nas svojom milošću i
mukom i križem njegovim
privedi nas k slavi
uskrsnuća.
Po Gospodinu.

DAROVNA MOLITVA

Gospodine,
svojim si Duhom u krilu
blažene Djevice Marije
sazdao čovještvo svoga Sina.
Molimo te tim istim Duhom,
posveti i darove na našem
oltaru.
Po Kristu.

PRIČESNA PJESMA

Evo, Djevica će začeti
i roditi sina, i nadjenut će
mu se ime Emanuel
– S nama Bog!
(Iz 7,14)

POPRIČESNA MOLITVA

Svemogući Bože,
u ovoj smo pričesti primili
jamstvo vječnog otkupljenja.
Molimo te: s blizinom
božićnih blagdana
nek raste i naša spremnost
da dostojno slavimo
otajstvo rođenja tvoga Sina.
Po Kristu.

Prvo čitanje Mih 5,1-4a

Iz tebe će izaći onaj koji će vladati Izraelom.

Čitanje Knjige proroka Miheja

Ovo govori Gospodin:

I ti, Betleheme Efrato,

najmanji među kneževstvima Judinim,

iz tebe će mi izaći onaj koji će vladati Izraelom;

njegov je iskon od davnina, od dana vječnih.

Zato će ih Gospodin ostaviti

dok ne rodi ona koja ima roditi.

Tada će se ostatak njegove braće

vratiti sinovima Izraelovim.

On će se uspraviti, na pašu izvodit svoje stado

silom Gospodnjom, veličanstvom imena Boga svojega.

Oni će u miru živjeti, jer će on rasprostrijeti svoju vlast

sve do krajeva zemaljskih. On – on je mir!

Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Ps 80,2ac.3b.15-16.18-19

Pripjev: Bože, obnovi nas, razvedri lice svoje i spasi nas!

Pastiru Izraelov, počuj,

ti što sjediš nad kerubima, zablístaj:

Probudi silu svoju,

priteci nam u pomoć!

Vrati se, Bože nad vojskama,

pogledaj s neba i vidi,

obiđi ovaj vinograd:

zakrili nasad desnice svoje,

sina kog za se odgoji!

Tvoja ruka nek bude nad čovjekom desnice tvoje,

nad sinom čovječjim kog za se odgoji!

Nećemo se više odmetnuti od tebe;

poživi nas, a mi ćemo zazivati ime tvoje.

Drugo čitanje Heb 10,5-10

Čitanje Poslanice Hebrejima

Braćo: Krist ulazeći u svijet veli: Žrtva i prinos ne mile ti se, nego si

mi tijelo pripravio; paljenice i okajnice ne sviđaju ti se. Tada rekoh:

»Evo dolazim!« U svitku knjige piše za mene: »Vršiti, Bože, volju

tvoju!« Pošto gore reče: Žrtve i prinosi, paljenice i okajnice – koje

se po Zakonu prinose – ne mile ti se i ne sviđaju, veli zatim: Evo

dolazim vršiti volju tvoju! Dokida prvo da uspostavi drugo. U toj

smo volji posvećeni prinosom tijela Isusa Krista jednom zauvijek.

Riječ Gospodnja.

Raffaello Santi da Urbino,
Pohod Blažene Djevice Marije, 1518.

Pjesma prije Evanđelja Lk 1,38

Evo službenice Gospodnje,
neka mi bude po tvojoj riječi!

Evanđelje Lk 1,39-45

Otkuda meni da mi dođe majka Gospodina mojega?

Čitanje svetog Evanđelja po Luki

U one dane usta Marija
i pohiti u Gorje, u grad Judin.
Uđe u Zaharijinu kuću i pozdravi Elizabetu.
Čim Elizabeta začu Marijin pozdrav,
zaigra joj čedo u utrobi.

I napuni se Elizabeta Duha Svetoga
i povika iz svega glasa:

»Blagoslovljena ti među ženama
i blagoslovljen plod utrobe tvoje!

Ta otkuda meni da mi dođe
majka Gospodina mojega?
Gledaj samo!

Tek što mi do ušiju doprije glas pozdrava tvoga,
zaigra mi od radosti čedo u utrobi.

Blažena ti što povjerova da će se ispuniti
što ti je rečeno od Gospodina!«

Riječ Gospodnja.

MOLITVA VJERNIKA

Braći i sestre, potrebni Božjeg mira i spasenja svijeta, u nadi u uslišanje uputimo Ocu vječnome svoje iskrene prošnje:

1. Bliži se milosni dan Kristova rođenja. Učini svetu Crkvu pripravnom za Kristov dolazak i daj da se u miru i zajedništvu s cijelim svijetom raduje svome Spasitelju, molimo te.
2. Sveta Elizabeta se napunila Duhom Svetim susrevši Mariju. Obdari svojim Duhom papu, biskupe i svećenike da tom istom gorljivošću svjedoče vjeru u Krista Spasitelja, molimo te.
3. Marija je i u blaženom stanju uvidjela rođakinju u potrebi. Podaj nam uvidjeti potrebe naših bližnjih i radosno se odazivati kada trebaju pomoć i blizinu, molimo te.
4. Svojim dolaskom u svijet, tvoj je Sin donio mir. Daj da taj mir osjetimo u svojim srcima te ga svojim životom svjedočimo i pronosimo, molimo te.
5. Svi ćemo jednom usnuti i završiti ovozemaljski život. Daj da ovim životom neprestano pripremamo put Kristu, kako bismo postigli vječno spasenje i prebivalište u tvome kraljevstvu, molimo te.

Oče vječni, u ovom vremenu došašća iskusili smo mnoge milosti koje si nam iskazao. Zahvaljujemo ti za svaku tu milost i daj da, poput Marije, uvijek i u svemu znamo čuti i prihvatiti tvoju svetu volju.

Po Kristu, Gospodinu našem. Amen.

PRIJEDLOZI ZA PJEVANJE

Ulazna:	339.3 ili 341	Rosite, nebesa odozgor ili
	362	Padaj s neba
Otpjevni psalam:	ŽV 12/2008	Gospodine, Bože naš
Prinosna:	362.4	Sve na svijetu
Pričesna:	367	Nebesa odozgor rosite
	357	Sa silnim glasom proroci
Završna:	366	Kraj nek bude svakoj zloći

Kako postati čovjekom

I tako se naše adventsko putovanje bliži kraju: naziremo cilj našeg putovanja, a pred sam Božić u zagrljaju nas čeka majka Elizabeta, starica koja postaje majka. Prima nas u naručje kao što je primila još jednu majku, mladu, možda i premladu, Mariju, koja je postala majka u posebnim okolnostima, ljudski nejasnim i o kojima se čak malo govori. U Marijinom hodu prema Zaharijinu domu i prema Elizabetinom zagrljaju nalazi se i hod svakoga od nas, hod ovoga došašća, ali i općenito hod našega života. Nije to nimalo lak put, jer se i mi, poput Marije, često osjećamo nespremnima za ono što nam se događa u životu. Kao što je bilo Mariji, ono što nam se događa nije uvijek izvor oduševljenja i radosti. Želimo se kroz bogatstvo Božje riječi koje nam nudi ova posljednja nedjelja adventa susresti s Onime koji nas jedini, jer je i sam hodio tim putem, može naučiti kako njime postojano kročiti. On to čini ne dajući tek puke instrukcije o načinu življenja, nego živeći s nama i prateći nas na tom putu.

Isus – Sin Marijin

Postajući »sin Marijin«, sinu Svevišnjega milo je da mu prethode i da ga naviještaju siromašni i ponizni. Kao da nam čitava povijest spasenja i proroštva o njegovu dolasku govore želi se okružiti jednostavnošću i istinom. Maleni Betlehem, kojega spominje prvo čitanje je najmanji od gradova Judeje; međutim, upravo će on imati čast roditi Mesiju obećanog od starozavjetnih proroka, onoga koji će svoje kraljevstvo mira proširiti do »krajeva zemaljskih«, kako nam govori proroštvo Miheja iz prvog čitanja. Podrijetlo kralja Davida također je skromno, oskudno i pastirsko, lišeno sjaja, slave i ugode. Budući Mesija predstavljen je više kao potomak Davida, pastira iz Betlehema, nego potomak slavnog Davida iz kraljevskog grada – on će »na pašu izvoditi svoje stado silom Gospodnjom«. Siromašni i ponizni prvi su

nositelji nade i spasenja. Upravo je takva i Marija u odnosu prema Elizabeti. Kroz istu poniznost i siromaštvo, Elizabeta, prosvijetljena Duhom Svetim, prepoznaje Mariju kao majku Spasitelja i naviješta otajstvo spasenja koje se u njoj ispunilo.

Marija – živi Božji dom među nama

A Marija, kličući pjesmu »Veliča«, zbog velikih djela učinjenih u njoj i zbog milosti darovane njezinoj rodbini, kaže: Gospodin »pogleda na neznatnost službenice svoje«. Spasenje obećano Izraelu već se počelo događati utjelovljenjem Mesije. Sve to uz pažnju vrijednu divljenja i poštovanja prema onima koji su protagonisti cijele radosne vijesti. Znak ovog početka je davanje mesijanskih, duhovnih dobara, opet učinjenih siromašnima, poniznima, onima koji prepoznaju potrebu za spasenjem. U ovom trenutku Marija je živi dom Božji među ljudima, ona je nositeljica Božje prisutnosti koja spašava. U drugom čitanju autor Poslanice Hebrejima navodi da je Isus Krist svojim siromaštvom i svojom poslušnošću zaslužio oproštenje naših grijeha i otvorio nam vrata spasenja. Za susret ljudi s Bogom; za njihovo jedinstvo i mir, Božji je plan zahtijevao čovjeka koji je potpuno i cjelovito čovjek, s izuzetkom grijeha; zato je Isus želio biti Marijin sin. Sin koji postavši čovjekom dotiče cjelokupnost čovječanstva kako bi ga preobrazio u novosti života.

Isus – savršeni čovjek

Koncil u Kalcedonu (V. st.) proglasio je Kristovo jedinstvo u dvjema naravima, jasno naglašavajući istinsku Isusovu ljudskost. Upravo će ovu definiciju Crkva stoljećima braniti od onih koji su, naglašavajući božanstvo, pripisivali Kristu ljudskost tek u smislu pojavnosti. Protiv svih tendencija koje su nastojale minimizirati Spasiteljevu ljudskost, Crkva je umnožila izjave koje ističu u kojoj je mjeri Isus čovjek. Ne možemo

brkati otajstvo utjelovljenja s jednostavnim pojavljivanjem Boga, prolaznom teofanijom kakvu nam predstavlja Stari zavjet, u kojoj Bog, da bi razgovarao s čovjekom, uzima određeni lik. Riječ Božja, po kojoj je sve stvoreno, sama je postala tijelom, došla živjeti na zemlju ljudi, ušla u povijest svijeta kao savršeni Čovjek, preuzimajući tu povijest i rekapitulirajući je u sebi. Drugi vatikanski koncil apostrofirao: »Budući da je u njemu ljudska narav bila uzeta, a ne uništena, time je ona i u nama uzdignuta na veoma visoko dostojanstvo. Utjelovljenjem se naime Sin Božji na neki način sjedinio sa svakim čovjekom. Radio je ljudskim rukama, razmišljao ljudskim umom, a odlučivao ljudskom voljom i ljubio ljudskim srcem. Rođen od Marije Djevice, postao je uistinu jedan od nas, u svemu nama sličan osim u grijehu.« (GS 22). Možda se čini čudnim, ali ni danas možda nismo dovoljno shvatili da je »sin Marijin« uistinu čovjek, čovjek koji je rođen u Betlehemu, koji će biti dijete, koji će biti gladan, koji će biti žedan, koji bit će podložan umoru, koji će imati suosjećanja i znati se radovati. Nesvjesno se previše suprotstavljaju božanstvo i čovječstvo u Kristu, kao da se radi o dvije suprotne i isključujuće stvarnosti, kao da moramo vjerovati da je on čovjek unatoč svojoj božanstvenosti, dok je upravo zbog svoje božanstvenosti potpuniji čovjek i nitko nikada nije bio čovjek poput njega.

Isus – jedan od nas

Isus je gladan i žedan (*Mt 4,2; 21,18; Iv 4,7; 19,28*), podložan je umoru (*Iv 4,6*), sklapa prijateljstva, plače nad Lazarom (*Iv 11,35*), suosjeća s mnoštvom (*Mt 10,36*) ili je pun radosti pred ostvarenjima Očeve ljubavi (*Lk 10,21*). Prilazi ljudima sa šokantnom jednostavnošću i autoritetom: grješnici, bolesnici, sakati, hromi, slijepi, odbačeni, marginalizirani, nebitni, neprimijećeni, otkazani, isključeni, oni koji pate, u njemu nalaze razumijevanje koje traže i, u isto vrijeme, snažnu privlačnost koja ih obraća. On se dan za danom odlučuje za poslanje

Carl Heinrich Bloch, *Pohod Blažene Djevice Marije*, 1866.

koje mu je povjerio Otac: od kušnje u pustinji do nevjerojatne odluke u Maslinskom vrtu, gdje shvaćamo ljudsku dubinu kako njegovih patnji tako i njegove privrženosti Ocu. Krist, sin Marijin i sin Božji, ušao je u našu povijest, u ljudsku sudbinu tako punu borbi, kušnji, nada, i tu ostaje. Ostaje, jer on je »s nama Bog«. Samo on, Bog, koji me stvorio i želio može mi otkriti ljepotu ljudskoga života. Samo s njime mogu otkriti svoju vrijednost. On, koji je »s nama Bog« nije izbjegao ovaj svijet, nije izbjegao jaslalice i slamu, mjesto gdje se životinje hrane. On, koji je »s nama Bog« daje vrijednost i puninu svemu onome što dotiče. Možda i u mome srcu postoji svojevršno siromaštvo. Možda je vrijeme da ovaj Božić dopustim njemu da dotakne i moje jaslalice kako bi me preporodio i naučio biti čovjekom, Božjim čovjekom. Povjeruj i ti »da će se ispuniti što ti je rečeno od Gospodina!«.

Hruvoje Zovko

Bože, obnovi nas

(Otpjevni psalam za četvrtu nedjelju došašća – C)

Branimir Novokmet

Bo - že, o - bno - vi nas, raz - ve - dri li - ce svo - je i spa - si nas!

Ps 80,2ac.3b.15-16.18-19

1. Pastiru Izraelov, Probuđi silu
2. Vрати se, Bože nad zakrili nasad desnice
3. Tvoja ruka nek bude nad čovjekom desnice
Nećemo se više odmetnuti

po - čuj, ti što sjediš nad kerubima, za - bli - staj.
svo - ju, priteci nam u po - moć.
voj - ska - ma, pogledaj s neba i vidi, obiđi ovaj vi - no - grad:
svo - je, sina kog za se od - go - ji!
tvo - je, nad sinom čovječjim kog za se od - go - ji!
od te - be; poživi nas, a mi ćemo zazivati ime tvo - je.

INFORMACIJE I NARUDŽBE:

HRVATSKI INSTITUT ZA LITURGIJSKI PASTORAL
Ksaverska cesta 12a, 10000 Zagreb • tel.: +385 (0)1 5635 050
e-mail: pretplata@hilp.hr • www.hilp.hr

CIJENA

26,00 €

Naručite novo izdanje

Božanskog časoslova za Božji puk

**isključivo na e-poštu:
narudzbe@hilp.hr**

Troškovi poštarine
nisu uračunati u cijenu.

**NOVO
IZDANJE!**

živo vrelo

List izlazi 13 puta godišnje. Cijena pojedinog primjerka: 2 €. Inozemstvo: 4,23 €; 7,08 USD; 7,08 CAD; 8,46 AUD

Godišnja pretplata: 26 €. Inozemstvo: 55 €; 92 USD; 92 CAD; 110 AUD • BiH, SRB, MNE: 40 €

Za pretplatnike s deset i više primjeraka odobravamo popust od 10%.

Uplate za Hrvatsku: Privredna banka Zagreb, d.d. – IBAN: HR8823400091110174994

model plaćanja: 02 – poziv na broj: upisati pretplatnički broj

Uplate za inozemstvo: Privredna banka Zagreb, d.d. – IBAN: HR8823400091110174994 – SWIFT: PBZGHR2X

Sva prava pridržana. Nijedan se dio liturgijsko-pastoralnog lista Živo vrelo ne smije umnožavati, fotokopirati, reproducirati ni prenositi u bilo kakvu obliku (elektronski, mehanički i sl.) bez prethodne pisane suglasnosti glavnog i odgovornog urednika.

HRVATSKI INSTITUT ZA LITURGIJSKI PASTORAL
pri Hrvatskoj biskupskoj konferenciji